

28 верасня стане не толькі днём урачыстага адкрыцця Міжнароднага фестывалю Юрыя Башмета, але і юбілейнай датай для гэтага ўнікальнага музычнага форуму — 10 год! С. 13

МІЖНАРОДНЫ КАНТЭКСТ

А 29 верасня стартуе не менш значная міжнародная падзея — тэатральнага мастацтва: "ТэАрт" захопіць краіну амаль на месяц.

С. 2 — 3

TEART'15
INTERNATIONAL THEATRE FORUM

29.09 - 23.10
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ФОРУМ ТЕАТРАЛЬНОГО ИСКУССТВА

MINSK

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Тэндэнцыі

У кінатэатры "Масква" 24 верасня адбылася прэм'ера карціны "Мы, браты...", сумеснага праекта Міністэрства культуры Беларусі і кампаніі "Nonstop Media". Яго стваральнікі прэзентавалі карціну як нацыянальны фільм.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Менавіта такім лічыць нашумелую стужку "аб выбары кожнага з нас" і міністр культуры Барыс Святлоў. Ён падкрэсліў: "Ніхто яшчэ да гэтага часу не сфармуляваў дакладна, што такое ўвогуле нацыянальны твор мастацтва, кожны гэта разумее па-свойму. Але калі фільм з'яўляецца творам пра Беларусь і за Беларусь — а менавіта такой і ёсць стужка "Мы, браты...", —

Прэм'ерны выхад

то яго можна назваць нацыянальным праектам".

Сяргей Ждановіч, галоўны прадзюсар кампаніі "Nonstop Media", на прэм'еры не хаваў свайго хвалявання.

— Быць стрыманым, прайшоўшы вядомы інфармацыйны прэсінг, складана, — прызнаўся ён. — Але карціна ўжо была прадстаўлена ў Амерыцы, у Лас-Анджэлесе, у Расіі на "Кінашоку" — яе прынялі. Гэта дарагога каштуе. І калі мы будзем успрымаць гэты фільм як кіно, якое нарадзілася тут, у нашай краіне, мяркую, атрымаем поўны спектр эмоцый, — даў своеасаблівы наказ перад прэм'ерай прадзюсар.

На сёння ўжо вядома, што дамовы аб паказе "Мы, браты..." заключаны з 40 краінамі. Японія, Паўднёвая Карэя, Турцыя — у гэтых краінах працуюць адмысловыя агенты па прасоўванні стужкі, гэтаксама фільмам плёна займаюцца ў Лас-Анджэлесе. "Каб займець падобныя кантакты, трэба было парупіцца", — адзначае Сяргей Ждановіч і выказвае спадзеў: нягледзячы на тое, што зараз яшчэ рана казаць пра самаакупнасць фільма, але пэўныя гарантыі гэтаму ўжо ёсць.

Нагадаю, што над карцінай, рэжысёрам якой выступіў амерыканец Вільям дэ Віталь, працавала інтэрнацыянальная каманда: акцёры Эрык Робертс,

1 кастрычніка "Мы, браты..." выходзіць у шырокі пракат

Сара Кёркленд, актрыса і мадэль Наталля Алам, акцёры, каскадзёры і пастаноўшчыкі трукаў Энтані Чарльз Де Лонгіс, Монте Перлін, Кобі Азары -- усе з ЗША, гэтаксама адмыслоўцы з Германіі, Расіі і Польшчы. Але галоўныя і вядучыя ролі ў карціне выконваюць і беларускія акцёры: Руслан Чарнецкі, Алеся Грыбок, Уладзімір Гасцюхін, Аляксандр Яфрэмаў і Сяргей Яфрэмаў ды іншыя.

Менавіта для маладых беларускіх акцёраў — прэм'ера і стала сапраўднай падзеяй.

З 1 кастрычніка "Мы, браты..." выйдзе ў рэспубліканскі пракат. Яго "тур" па беларускіх гарадах будзе падтрыманы адмысловай прома-кампаніяй, у якой прымуць удзел беларускі акцёрскі склад, а гэтаксама адзін з выканаўцаў заглаўнай песні стужкі — спявак Аляксей Хлястоў.

Инфаграфіка. Выбары-2015

ф о т а ф а к т

Модная цяпер Ляхаўка

Правядзенне Дзён Еўрапейскай спадчыны ў Беларусі стала ўжо традыцыйным, але бадай упершыню гэтае мерапрыемства вылілася ў сапраўднае гарадское свята. На мінскай вуліцы Кастрычніцкай, якая чым далей тым болей становіцца ўдалым прыкладам "мяккай" джэнтрыфікацыі помнікаў прамысловай архітэктуры, гучалі музыка і вершы, дэфілявалі пань і паненкі, ездзілі "Мустангі" і "Победы", ладзілася экскурсія, прысвечаная гістарычнаму прадмесцю Ляхаўка... Нядаўна забыты, а цяпер модны куток Мінска як найлепей адлюстроўвае культуру і турыстычны патэнцыял індустрыяльнай спадчыны, абранай сёлета ў якасці галоўнай тэмы агульнаеўрапейскай акцыі.

Фота Ільі СВІРЫНА

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСВУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар**: Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫН **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ; **фотакарэспандэнт**: Канстанцін АНТАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рупалісі не рэзэрвуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2015. Наклад 5 449. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 25.09.2015 у 15.40. Замова 3740. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Вячаслаў ІНАЗЕМЦАЎ,
кіраўнік пластычнага тэатра
"ІнЖэст":

— Чаго не стае мне, як кіраўніку недзяржаўнага калектыву? Хацелася б ураўнаваць умовы паміж дзяржаўнымі і незалежнымі тэатрамі, каб былі аднолькавыя стартавыя магчымасці. Напрыклад, я адмяніў бы сумна вядомую "гастрольку". Я асабіста займаюся пракатам сваіх спектакляў, і гэтае гастрольнае пасведчанне бачыцца мне ў якасці прыгоннага права. Усе яго адмянілі, а мы яшчэ з ім жывем і нармальна сябе адчуваем...

Даўно ідзе гаворка пра тое, што ў сучаснага тэатра павінен быць уласны дом. Тое, што робіць "Арт Карпарэйшн", — цудоўна, але той Цэнтр візуальных і выканальніцкіх мастацтваў па факце з'яўляецца проста офісам... Паглядзіце, у Маскве існуе эксперыментальны Цэнтр імя Мейерхольда. У Вроцлаве яшчэ ў 1960-х Ежы Гратоўскаму аддалі маленькі, але асобны будынак у цэнтры горада. Той тэатр-лабараторыя існуе да гэтага часу. Прыкладаў можна прыводзіць безліч! Мінску неабходна збудаванне з сучаснымі арганізацыйнымі і тэхнічнымі магчымасцямі, куды будзе прыходзіць творчая моладзь.

Анжэліка КРАШЭЎСКАЯ,
дырэктар Цэнтра візуальных
і выканальніцкіх мастацтваў
"Арт Карпарэйшн":

— Мы сапраўды залежныя ад гастрольнага пасведчання. Прынамсі, у межах форуму "ТэАрт" былі створаны "Patris", "Караткачасовая", "Сумны хакеіст", але часам гарадскія ўлады не ўгадняюць нам "гастрольку", тым самым не дазваляючы паказаць свае спектаклі аўдыторыі... Мы не атрымоўваем датацый ад дзяржавы, тое зразумела.

Мы хочам падняць вось якое пытанне. Краіна ведае, колькі ў нас дзяржаўных тэатраў, канцэртных арганізацый і гэтак далей. Але ніхто не збіраў статыстыку, колькі ў Беларусі таленавітых рэжысёраў, якія б'юцца, не падаюць духам і дзесяцігоддзямі ствараюць спектаклі высокай мастацкай якасці... Людзі не ведаюць, у якія дзверы ісці са сваім праектам. Афіцыйных пляцовак для іх няма.

Мы разумеем, што дзяржаўным тэатрам таксама несалодка, бо яны павінны выканаць свае планы: фінансавыя, запаняўнасці залы і гэтак далей. Уклініцца ў іх расклад цяжка. Ды не кожны адважыцца пусціць на сваю сцэну нефарматную праграму. Штогод у "ТэАрта" ўзнікаюць такія пытанні, таму, як бачна па нашай афішы, мы рухамся ў бок палацаў культуры. З нерэпертуарнымі ўстановамі лягчэй знайсці свабодны вечар для паказу нестандартнай пастаноўкі. Пра людзей, якія займаюцца ў Беларусі эксперыментальнай творчасцю, ведае толькі вузкае кола прыхільнікаў. На жаль, мы існуем кожны ў сваім вакууме...

Аляксей ЛЯЛЯЎСКИ,

галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек:
— Ці ёсць вялікі сэнс мець буйную суму грошай? Я прызвычаўся: што маем — ад таго і пляшам. Няма грошай на касцюміраваныя пастаноўкі, не можаш пабудоваць самалёт на сцэне — дык пастаў іншы спектакль! Што, ад гэтага змест п'есы зменіцца? Ці якасць? У першую чаргу патрэбна займацца творчасцю. Відовішчыня, візуальныя рэчы неабходны, але нельга ўсіх заганяць у адзін бок.

Акрэсленасць думак — вось галоўны крытэры, з якім павінен прыйсці да мяне рэжысёр, каб тэатр лялек даў яму магчымасць паставіць твор на нашай сцэне. Колькі разоў чуў: "Я наогул хачу ў вас паста-

Форум

29 верасня ў Мінску распачнецца V Міжнародны форум тэатральнага мастацтва "ТэАрт". Ён працягвае эксперыментальнае з формамі, адкрывае новыя для нашага глядача фарматы, накітат дакументальнага тэатра ці "site-specific". У міжнароднай праграме прыхільнікаў Мельпамены чакаюць неардынарныя пастаноўкі з Бельгіі, Венгрыі, Германіі, Грузіі, Італіі, Латвіі, Расіі, Украіны, Швейцарыі і Японіі. Насычанай у гэтым годзе сталася беларуская праграма: 13 пастаонак, палова з якіх прыедзе з рэгіёнаў. Дарэчы, упершыню ўдзел у "Belarus Open" прымуць айчынныя ляльчнікі. Напярэдадні свята арганізатары фестывалю сабралі за "круглым сталом" экспертную тэатральную суполку, каб паспрабаваць разабрацца, ці ўплывае "ТэАрт" на вобраз нашага сцэнічнага мастацтва і чаго, магчыма, не стае апошняму, каб пазіцыянаваць сябе часткай міжнароднага тэатральнага працэсу. У імпрэзе ўдзельнічала больш за два дзясяткі спікераў, таму прапановым на суд чытачоў самыя дыскусійныя моманты размовы.

Занатавала Настасся ПАНКРАТАВА

Адкрыцці
на парозе?

віць". І я бачу, чалавек у прыныце не разумее, што такое тэатр, ён хоча прыўнесці клішэ, тое, што яшчэ дваццаць аматараў могуць зрабіць. А мне патрэбна, каб ясна было выкладзена, тады гэта будзе зразумела і глядзачу. Добры прыклад — Яўген Карняк. Ён прыйшоў да мяне, акрэсліў, пра што будзе пастаноўка. І я, нават не чытаўшы яшчэ літаратурны матэрыял, пагадзіўся.

Таццяна АРЛОВА,
тэатральны крытык:

— Давайце пагаворым пра беларускі тэатр у цэлым. Паглядзіце, ёсць у нас стабільныя фестывалі ў Магілёве і Брэсце. Хоць яны называюцца міжнароднымі, але фактычна знаходзяцца на рэгіянальным узроўні. Калі нешта шыкоўнае адбывалася на іх, нават самыя цікавыя праекты, на жаль, так там і засталіся. А вялікае тэатральнае згуртаванне, якое пануе ў Мінску, не ведае пра абласныя дасягненні, бо ў большасці людзі не маюць магчымасці туды выбрацца. Дзякуючы "ТэАрту" пяты год сталічныя тэатры фактычна заўсёды прабіваюцца на фестывальныя пастаноўкі, глядзяць. Нам трэба ведаць, што робіцца ў свеце, інакш мы будзем варыцца ў сваім саку.

Мне падаецца, што дадзены форум дакладна прасунуў беларускі тэатр, менавіта тых людзей і тых твораў, якія афіцыйна ў нас непрайзначныя. Вось існуе ў краіне моцны масіў дзяржаўнага рэпертуарнага тэатра. Фактычна зачыненая сістэма, якая не пускае ў свае сцены нешта неправеранае. А разам з тым побач не адзін год развіваецца іншы тэатр, які безумоўна рухаецца наперад, і мы бачым яго парасткі менавіта ў беларускай праграме "ТэАрта".

Ужо 35 гадоў працуе яркі "ІнЖэст", узнік тэатр Аляксандра Марчанкі — з'ява даклана цікавая, з вялікімі перспектывамі. У нас ёсць Яўген Карняк, Таццяна Трыяновіч са сваёй камандай. Мы маем з'явы, спектаклі, людзей, якіх нясорамна паказаць, іх трэба прасоўваць, рэкламаваць. Дайце ім мястэчка, дзе можна працаваць! Чаму, каб рэалізавацца, ім неабходна ехаць у Польшчу ці далей?

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ,
тэатральны крытык:

— Чым больш фестывалю, тым лепш. Звярнуся да праграмы "Belarus Open". Якія тэатры туды былі ўключаны? З Магілёва і Брэ-

■ Вячаслаў Іназемцаў:
"Хацелася б ураўнаваць умовы паміж дзяржаўнымі і незалежнымі тэатрамі, каб былі аднолькавыя стартавыя магчымасці".

■ Вікторыя Куксянкова:
"Дзяржаўная тэатральна-відовішная арганізацыя павінна даваць не менш за 280 спектакляў на год... Упэўнена, ніводны незалежны тэатр не захоча выконваць такі план".

■ Віктар Бабарыка:
"...Неабходна дамагацца таго, каб айчынным творцам хацелася патрапіць у праграму "Belarus Open".

■ Тацияна Арлова:
 "...Існуе ў краіне моцны масіў дзяржаўнага рэпертуарнага тэатра. Фактычна **зачыненая сістэма**, якая не пускае ў свае сцены нешта неправеранае. А разам з тым побач не адзін год развіваецца іншы тэатр, які безумоўна рухаецца наперад..."

■ Анжаліка Крашчэўская:
 "Пра людзей, якія займаюцца ў Беларусі эксперыментальнай творчасцю, ведае толькі вузкае кола прыхільнікаў. На жаль, мы існуем **кожны ў сваім вакууме...**"

■ Алена Мальчэўская:
 "Зварнуся да праграмы "Belarus Open". Якія тэатры туды былі ўключаны? **3 Магілёва і Брэста...** У такіх тэатральных гарадах зусім іншы ўзровень грамадства".

■ Аляксей Ляляўскі:
 "**Акрэсленаць думак** — вось галоўны крытэры, з якім павінен прыйсці да мяне рэжысёр, каб тэатр лялек даў яму магчымасць паставіць твор на нашай сцэне".

та — адтуль, дзе існуюць аўтарытэтная буйная міжнародная фестывалі, дзе публіка шмат бачыла, якой ёсць з чым параўноўваць. У такіх тэатральных гарадах відавочна зусім іншы ўзровень грамадства.

Зрэшты, напрыканцы мінулага года на партале "Тэатральная Беларусь" мы з Аляксеем Стрэльнікавым падвялі вынікі сярод крытыкаў і журналістаў. 26 экспертаў назвалі лепшыя пастаўноўкі 2014 года. Што цікава, першае месца адмысловага рэйтынгу падзялілі спектаклі "Мабыць?" Аляксандра Марчанкі і "Чайка" Аскара Каршуноваса, які быў прэзентаваны нашай публіцы ў межах "ТЭАРТа". Паказальны прыклад, што значыць гэты форум для айнаўнага экспертнага суполкі!

Вікторыя КУКСЯНKOVA, кансультант адзела прафесійнага мастацтва ўпраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Беларусі:

— Шмат сёння прагучала прапановаў падвесці да адной роўніцы ў плане грашовай падтрымкі дзяржаўныя і прыватныя калектывы. Так, дзяржаўныя тэатры атрымваюць гарантаванае фінансаванне (магчыма, не заўсёды такое, як ім хочацца). Але пры гэтым усім у кожнага ёсць план, які яны павінны забяспечыць. Дзяржаўная тэатральна-відовішная арганізацыя павінна на сталай аснове забяспечваць сацыяльна-культурныя функцыі ў адпаведнасці з заканадаўствам: даваць не менш за 280 спектакляў на год. За вылікам выхадных, дзяржаўных свят, працоўных адпачынкаў і дзён, якія прадугледжаны па законе на выпуск новых паставак, атрымліваецца, што тэатр працуе кожны дзень. Упэўнена, ніводны незалежны тэатр не захоча выконваць такі план.

Віктар БАБАРЫКА, старшыня праўлення ААТ "Белгазпрамбанк":
 — Мы ўжо даўно падтрымліваем айнаўнага тэатральную плынь: як памятаеце, да сёлетага фо-

руму ў Мінску дзейнічалі "Панарама" і "Тэатральныя тыдні з "Белгазпрамбанкам". Я бачу, што дзякуючы гэтым праектам, змяняецца публіка. Але мы не ставілі сабе за мэту быць запатрабаванымі толькі глядачом. Таму прыемна было пачуць на гэтым "круглым сталі", што "ТЭАРТ" дае штуршок развіццю беларускага тэатра.

Надышоў час для наступнага кроку: неабходна дамагчыся таго, каб айнаўным творцам хацелася патрапіць у праграму "Belarus Open". Чаму мы не можам зрабіць спецыяльныя мерапрыемствы на працягу года, якія давалі б магчымасць адбору нацыянальных паставак? І пытанне тут не ў фінансаванні. Давайце паглядзім, хто будзе ацэньваць гэтыя прадстаўленні. Мне вельмі не хочацца, каб адбор праводзіўся вузкай групай. Прынамсі, у другім праекце нашага банка "Арт-Беларусь" створана міжнароднае журы. Тут таксама наспела неабходнасць арганізаваць конкурс, падчас якога судзіць з розных краін свету адабралі б лепшых для нашага фестывалю.

Пасля ўсяго пачутага, у мяне нарадзілася яшчэ адна прапанова. Як бачым, з'явілася патрэба ў доме для развіцця "ТЭАРТа" ў прыватнасці і тэатральнага руху Беларусі ў цэлым. Мы ўсе выступаем за дзяржаўна-прыватнае партнёрства. Я прапаную Міністэрству культуры ацаніць тое, што ёсць у нас, наш бюджэт, і прадставіць будынак хаця б у траціну той вартасці, якую мы ўкладваем у развіццё гэтых праектаў. Калі ў яго няма такога будынку, магчыма, яно зможа выйсці з ініцыятывай. Я раблю публічную аферту: калі нам прапануюць за разумныя грошы будынак у цэнтры горада плошчай тысячы чатыры квадратных метраў, мы зробім у ім рамонт, выставім калекцыю жывапісу і адкрыем прафесійна абсталяваную пляцоўку для эксперыментальных калектываў.

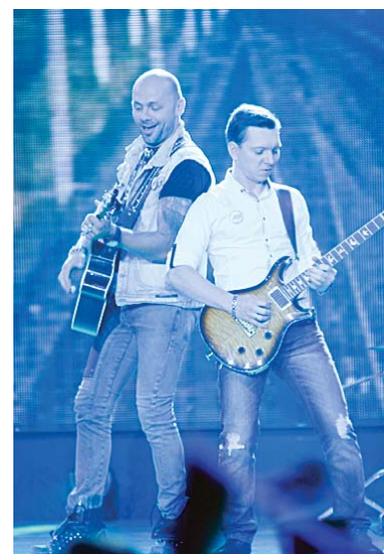
Фотасюжэт нумара

Цяпер і Віцебск!

Перадапошні канцэрт рэспубліканскай грамадска-культурнай акцыі "Мы, беларусы — мірныя людзі" пад лозунгам "Мы разам" прайшоў 22 верасня ў Віцебску. У фотасюжэце зафіксаваны яркія моманты з імпрэзы, пачытаць пра якую можна на старонцы 9. / Фота Аліны САУЧАНКА

Увага! Аб'ява*

**Большой театр Беларусі
 аб'являе конкурс на замяшчэнне вакантных
 должностей в труппе оркестра**

- В группе первых скрипок:**
— артист оркестра — 4 ставки.
- В группе альтов:**
— артист оркестра — 1 ставка.
- В группе контрабасов:**
— артист оркестра — 1 ставка.
- В группе флейт:**
— артист оркестра — 1 ставка.
- В группе фаготов:**
— артист оркестра — 2 ставки.
- В группе тромбонів:**
— артист оркестра (бас — тромбон) — 1 ставка.
- В группе туб:**
— артист оркестра — 0,5 ставки.

К участию в конкурсе допускаются лица, имеющие высшее или неоконченное высшее специальное музыкальное образование.

**Конкурс состоится 27, 28 октября 2015 г.
 в помещении Большого театра Беларусі.**

Документы принимаются до 23.10.2015 по адресу:
 г. Минск пл. Парижской Коммуны, 1, Большой театр Беларусі (7-й подъезд, каб. № 433 управление оркестра).

К заявлению необходимо приложить:

- копию документа о специальном образовании
- справку с места работы или учебы
- паспортные данные, адрес проживания, контактный телефон

С дополнительной информацией можно ознакомиться на сайте театра: bolshoi-belarus.by

**Справки по телефонам: гор. (8-017) 335 - 44 - 43;
 мтс (8-029) 755 - 54 - 67; вел. (8-029) 181 - 61 - 46**

Будзем на сувязі!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), vk.com/kimpressby, twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

**Па пытаннях размяшчэння
 рэкламы ў газеце "Культура"
 звяртайцеся
 па тэлефоне + 375 17 286 07 97
 і па тэлефоне/факсе
 +375 17 334 57 41,
 альбо на электронны адрас
kultura@tut.by!**

Дзяжурны па нумары

“Лістапад” вам у дапамогу

6 лістапада распачнецца XXII Міжнародны кінафестываль “Лістапад”. “Асалода для вачэй” — так гучыць сёлета форумны дэвіз, які быў натхнёны кнігай францускага класіка Франсуа Труфо “Le plaisir des yeux”.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Узначаліць журы асноўнага конкурсу мінскага кінафоруму расійскі рэжысёр, народны артыст Расійскай Федэрацыі Вадзім Абдраштыаў. Фільмы славутага кінематографіста, нагадаю, ужо двойчы прымалі ўдзел у “Лістападзе”: у 1995-тым, калі яго “П’еса для пасажыра” атрымала прыз журы кінематографістаў фестывалю, і ў 1997-ым — калі незабыўны “Час танцора” спаборнічаў з “Братам” Аляксея Балабанова і “Ворам” Паўла Чухрая. Ды яшчэ быў 2004-ты, калі Вадзім Юсупавіч старшынстваваў у міжнародным журы. І вось трошкі больш за 10 гадоў — і рэжысёр зноў узначаліць журы мінскага кінафестывалю.

Аргкамітэт “Лістапада” парадаваў навіной: фестываль адкрывае індустрыяльную пляцоўку, пытанне пра стварэнне якой неаднаразова ўздымалася сярод кінематографістаў. “3 7 па 12 лістапада ў галерэі TUT. ВУ пройдзе серыя мерапрыемстваў, што прысвечаны бізнес-складніку кінематографістаў”, — паведамляюць арганізатары. Платформа сёлета будзе мець эксперыментальна-адукацыйны характар, але далей мусіць стаць паўнаватасным індустрыяльным праектам на базе “Лістапада” ў супрацоўніцтве з партнёрамі з Еўропы, краін СНД і Балтыі.

Удзел у пітчыгах, стварэнне і функцыянаванне фондаў кіно, пошук і арганізацыя капрадукцыі, досвед беларускіх рэжысёраў па стварэнні і прасоўванні фільмаў, вынікі ўдзелу карцін у Нацыянальным конкурсе “Лістапада” — гэтыя і іншыя магчымасці развіцця кінапраектаў мусяць абмяркоўваць на базе новай пляцоўкі яе ўдзельнікі. На дадзены момант заяўлены тры эксперты панелі: Сімона Баўман — спікер па пытанню капрадукцыі, развіцці нацыянальнай вытворчасці і прасоўванні на фестывалі; Мікалай Нікіцін — адборшчык Берлінскага кінафестывалю ў краінах Усходняй Еўропы; Наталля Дрозд — капрадзюсар стужкі “Я не вернуся”, якая мае досвед працы з прадстаўнікамі кінаіндустрыі ў Беларусі. І гэты шэраг мусіць папаўняцца.

Неабходнасць стварэння падобнага праекта абмяркоўвалі не толькі на леташнім форуме, калі быў уведзены Нацыянальны конкурс. Толькі напрыканцы лета адбыліся першы пітчынг кінапраектаў, які паказаў, што маладым кінематографістам проста неабходна падобнага кшталту практыка, каб умець падаваць сябе і быць пачутымі на міжнароднай арэне.

“Немагчыма ствараць і прасоўваць паўнаватасны і якасны прадукт у рамках замкнёнай кінасупольнасці асобна ўзятай краіны, — падкрэслівае мэты новага праекта “Лістапада” яго каардынатар Лізавета Бобрыкава. — Індустрыяльная пляцоўка патрэбна для адкрыцця межаў, зняёмства з правіламі і тэндэнцыямі развіцця сусветнай кінасупольнасці, фарміравання сувязей для вытворчасці і прасоўвання нацыянальнага прадукту”. Зарэгістравацца на мерапрыемства індустрыяльнай панелі магчыма ўжо зараз, — заахвочваюць арганізатары.

Падобнай ініцыятыве, што ж, можна толькі парадавацца, і выказаць спадзею, што новы праект будзе садейнічаць папулярнасці “Лістапада” не толькі як пляцоўцы, што дае тэрэтычны майстар-клас — праз прагляды конкурсных і пазаконкурсных стужак, але і досвед цалкам практычны, які дапаможа чыйсьці кінаініцыятыве выйсці на новы ўзровень.

Але важна, каб беларускія кінематографісты самі скарысталіся гэтым шанцам, ды, увогуле, магчымасцямі кінафорума. Прызнацца, не часта, за выключэннем вядомай купкі кінакрытыкаў і рэжысёраў, мне даводзілася бачыць на сеансах “Лістапада” наш беларускі — асабліва малады — кінасвет. Так, на праглядах сваіх стужак моладзь прысутнічае, але як толькі скончыцца сеанс — і, здаецца, цікавасць да беларускага і сусветнага кінамоўнага быццам бы знікае.

Магчыма, тосьці ў якасці контраргумента ўкажа на кошты ўваходных білетаў на фестывальныя паказы, на адсутнасць пэўных абанементаў, зніжак для тых жа членаў Беларускага саюза кінематографістаў, але тое, заўважым, ужо мае рэакцыю і прапановы. Пакуль жа агульная карціна зацікаўленасці нашых кінематографістаў фестывалем на дзіва размытая. З аднаго боку чуеш: “у нас усё дрэнна”, “ніхто нікому не цікавы”, а з іншага — самім нічога не трэба.

Вось і зараз, расказваючы пра навінку “Лістапада-2015”, мне хочацца падштурхнуць кінасупольнасць: карыстайцеся і прапануйце. Бо гэта не толькі “асалода для вачэй”, але і рэальны падмурак для сустрэч і кантактаў.

У верасні адбыўся з’езд Беларускага саюза кінематографістаў. Чарговы-пазачарговы — цяжка сказаць. Гледзячы, што лічыць з’ездам. На ранейшыя гістарычныя мерапрыемствы ў Доме кіно — Чырвоным касцёле, — у любым выпадку, не падобны. Што не дзіўна: змянілася грамадства, змянілася кіно, змяніліся кінематографісты. Быць членам БСК зусім не так прэстыжна, як у часы закрытых кінапаказаў і пуцёвак у элітныя дамы творчасці. У залатыя часы “Беларусьфільма” кінематографісты збіраліся, каб разам адстойваць свабоду творчасці і самавыяўлення, спрачацца аб мастацкіх кірунках і падыходах. А цяпер гаворка ідзе пра хлеб надзённы, штодзённы заробак, за які творцы змагаюцца, на жаль, паасобку.

Антон СІДАРЭНКА

Хоць — парадокс!.. Кіно — самае каляктыўнае з усіх відаў мастацтва. Для яго паўнаватаснага існавання і развіцця неабходна добра наладжаная індустрыя. І без прафесійных аб’яднанняў, саюзаў, гільдый, той самай праславаўтай “надбудовы”, “базіс” у выглядзе індустрыі ніяк не абыходзіцца. Ва ўсякім разе, у большасці краін, дзе існуе пастаянная кінавытворчасць. У Беларусі індустрыя таксама існуе, але ўсё менш асацыюецца выключна з “Беларусьфільмам”. А ўсё больш дзейнічае пад крылом адасобленых прадзюсарскіх кампаній, замежных вытворцаў і “незалежных”, чытай, самадзейных кінагруп. Не дзіўна, што сувязі паміж прафесіяналамі ў такой сітуацыі толькі слабеюць. Вось і траціна з прыблізна трохсот членаў БСК настолькі не верыць у неабходнасць прафесійных аб’яднанняў, што перастала плаціць членскія ўнёскі. І зараз, рашэннем новага з’езда, прыпынена ў сваім сяброўстве ў творчай грамадскай арганізацыі. А найважнейшыя пытанні цяпер будуць абмяркоўвацца на агульных сходах, якія абяцаюць праводзіць прыкладна раз на паўгода і на якіх ужо не патрэбен будзе паўнаватасны кворум.

Характэрна, што ў лютым гэтага года кінематографісты ўжо збіраліся на з’езд. Але так і не здолелі вырашыць асноўных пытанняў. Гэтым разам сабралася прыкладна траціна ад усіх членаў Саюза, і дзякуючы новым правілам, гэтага акавалася дастаткова, каб мерапрыемства адбылося. Цяперашні старшыня БСК, акцёр Віктар Васільеў поўны аптымізму. Змены ў статуце творчага саюза, прынятыя на пасяджэнні, дазваляць

БСК найпрост атрымліваць спонсарскую дапамогу і весці камерцыйную дзейнасць па профільных кірунках. Пляны БСК, выкладзеныя вуснамі яго энергічнага старшыні на з’ездзе ў памяшканні Тэатра-студыі кінаакцёра, шырокія: тут і арганізацыя ўласнага фестывалю, і правядзенне тэматычных кінапаказаў, і розныя мерапрыемствы па папулярнасці беларускага кіно. Дарэчы, першы спонсар ужо знайшоўся — адзін з прыватных прадзюсараў прадаставіў памяшканне для офіса БСК наўзамен вельмі сціплага пакоя ў будынку Нацыянальнай кінастудыі і выступіў на з’ездзе з палымянай прамовай падтрымкі дзейнасці БСК, чым сарваў бурныя воплескі прысутных. Усё вышэйпералічанае, сапраўды, выклікае аптымізм, але добрыя намеры і планы на будучыню — сталыя госці на сустрэчах творцаў.

актыўнасць праяўляюць толькі гільдыя кінаакцёраў ды гільдыя кіназнаўцаў і кінакрытыкаў, члены якіх, дарэчы, далёка не ўсе сябры БСК.

Прапаганда нацыянальнага кінамастацтва і арганізацыя кінапаказаў — гэта вельмі добра, хоць Музей гісторыі беларускага кіно і шматлікія энтузіясты самадзейных прэзентацый робяць ужо вельмі многае. Але не менш важна, і гэта адчувалася па настроі прысутных, з’яўленне ў нашым нацыянальным кіно адзінага творчага асяроддзя. Вось тут творчы саюз і прафесійныя гільдыі пры ім могуць адыграць незаменную ролю.

Таксама як і ў абмеркаванні найважнейшых момантаў дзяржаўнай палітыкі ў дачыненні да сферы кіно і людзей, якія ў ёй працуюць. Таму што каму як не самім кінематографістам лепш за ўсё відаць, якім чынам павінна быць

Патрабуецца адміністратар!

Мажорныя ноты і застарэлыя пытанні творчага саюза

■ Пляны БСК шырокія: тут і арганізацыя ўласнага фестывалю, і правядзенне тэматычных кінапаказаў, і розныя мерапрыемствы па папулярнасці беларускага кіно.

Пакуль жа на паверхні пытання, якія ледзь ні штодня паўстаюць перад беларускімі кінематографістамі і якія немагчыма вырашыць паасобку. У тым ліку адно з самых набалелых — фінансавыя адносіны з прадзюсарамі, айчыннымі і замежнымі. Многія з апошніх не спяшаюцца расплаціцца з членамі здымачных груп. Як тут не прыгадаць “вялікія і жудасныя” галівудскія прафсаюзы, сяброўства ў якіх гарантуе і годны мінімальны ганарар, і юрыдычную абарону ў выпадку экстраардынарных сітуацый. Менавіта аўтарытэтныя прафесійныя гільдыі пад эгідай творчага саюза ў сталі дапамагчы ў падобных і іншых далікатных сітуацыях трымаць сувязь паміж прафесіяналамі розных кінематографічных спецыяльнасцей. Пакуль жа

пабудаваная іх праца. На кожным з’ездзе або мерапрыемстве членаў БСК нязменна разгортваюцца цікавыя дыскусіі, гучаць прапановы ў адрас органаў дзяржаўнай улады. Зразумела, што з ініцыятывамі па ўнясенні змяненняў у заканадаўства або іншымі пытаннямі павінен выступаць творчы саюз, а не асобныя постаці.

Успомнім, што ў адрозненне ад Саюза пісьменнікаў, Саюз кінематографістаў СССР, які быў заснаваны ў 1957 годзе, заўсёды быў асяродкам творчай свабоды, ішоў у авангардзе мастацкай і грамадскай думкі. Не адставаў ад яго і беларускі саюз, арганізаваны ў 1962 годзе. Сімвалічна, што менавіта ў гэты час пачаўся так званы “залаты перыяд” у існаванні нацыянальнага кінематографа. Сучаснікі дагэтуль успамінаюць яго з цеплынёй і настальгіяй. Роўна як і часы Дома кіно ў Чырвоным касцёле. Аб апошнім успаміналі нават на гэтым з’ездзе, хоць з часоў, калі БСК, фактычна, страціў культурную пляцоўку для сустрэч і творчых размоў, прайшоў ужо чвэрць стагоддзя.

Будзем спадзявацца, цяперашнім планам кіраўніцтва Саюза па арганізацыі тэматычных паказаў і прэм’ер нацыянальнага кіно з прафесійным і грамадскім абмеркаваннем спраўдзіцца ўсё ж накіравана. Але што тычыцца пляцоўкі для зносін, то ў цяперашніх умовах яна ўсё больш перамяшчаецца ў Інтэрнэт.

Віктар Васільеў паскардзіўся, што БСК не можа пакуль знайсці адміністратара для вядзення вэб-сайта БСК. Дарэчы, з’явіўся сайт не так даўно і яго практычна немагчыма знайсці праз папулярныя пошукавікі. І гэта не ёсць добра: стварэнне творчага і прафесійнага асяроддзя цяпер немагчыма без распаўсюджвання інфармацыі праз Інтэрнэт, ды не толькі аднабаковай, без зваротнай сувязі. Рэгулярна збірацца людзям кінематографічных прафесій не надта і проста, асабліва ў разгар здымачнага сезона. А вось быць на сувязі і ўдзельнічаць у жыцці саюза з дапамогай сацыяльных сетак — цалкам па сілах.

Дарэчы, новага генеральнага дырэктара Нацыянальнай кінастудыі на з’ездзе не было. Як і многіх ключавых для беларускага кіно персон. Што, напэўна, не паказчык: кінавытворчасць не трывае паўз — праца ёсць праца. Тым не менш, пажадаем БСК правесці наступны з’езд не толькі на мажорнай ноце пасля ўдалага выканання намечаных планаў, але і ў ролі паўнаватаснага аб’яднання для ўсіх, хто робіць беларускае кіно.

ФОТОФАКТ

Майстар-клас ад рэктара

Заснавальнік і мастацкі кіраўнік Маскоўскай школы акварэлі, рэктар Маскоўскай дзяржаўнай акадэміі акварэлі і прыгожых мастацтваў Сяргей АНДРЫЯКІ 23 верасня даў адкрыты майстар-клас у Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі. Падзея адбылася ў рамках выстаўкі расійскай ВНУ, што ладзіцца ў музеі да 11 кастрычніка.

Фота Алеся ЛАПО

У час нашага небыткавання — пяцгадовага знаходжання трупы ТЮ-Га па-за роднай сцэнай — мы вынаходзілі самыя розныя сродкі для паразумення з беларускай мовай. Да прыкладу, складалі "Слоўнічак для тых, хто ўпершыню трапіў у беларускі тэатр".

Мы выпісвалі словы, якія — з пункту гледжання нашых педагогаў — самыя незразумелыя для гледача, і давалі іх рускі пераклад. Мера добрая, яна нікога не абражала. Калі да бацькоў трапілі гэтыя слоўнічкі, дык ў гледзельні перад пачаткам дзеяння не-не ды і чулася: "О! Дык гэтак жа наша бабуля кажа!". Друкаванкі-перакладчыкі знайшлі сваю аўдыторыю.

Вельмі цікавы водгук прыйшоў аднойчы на электронную скрыню. Маці з сынам завіталі да нас на спектакль "Брык і Шуся шукаюць лета". Іншыя гледачы часта перапытвалі, а хто такія гэтыя персанажы Таццяны Сівец. А той хлопчык адразу ўзгадаў, што яго дзед ужывае два словы:

Гук і смак слова

меркаванне

Жанна ЛАШКЕВИЧ,
загадчык літаратурна-драматургічнай часткі Тэатра юнага гледача

"убрыкнуць" і "шуснуць". Такім чынам, хлопчык самастойна зрабіў пэўны лінгвістычны аналіз і пераканаў сваё атачэнне ў тым, кім з'яўляюцца гэтыя героі. Пераканаў абсалютна пэўна, бо імя першага ўтварылася ад рэплікі "брык, паваліўся!", а другое ўзнікла ад сугучча "шуснуць у лісце". У гэтым ёсць і смак, і гук нашай мовы, і дзеці інтуітыўна на іх адгукаюцца.

Перад пачаткам спектакля мы неаднаразова ладзілі гульні. У іх таксама выкарыстоўвалі словы, якія глядач можа не зразумець. Зрэшты, я, як перакладчык пэўнай часткі нашых п'ес, дазваляю сабе выкарыстоўваць нават самыя рэдкія, старажытныя або неужывальныя словы. Калі яны падыходзяць па афарбоўцы, па гучанні, то іх проста

патрэбна "запакаваць" у такі кантэкт, дзе слова не можа быць незразумелым. Тады яно лёгка ўспрымецца.

Іншая рэч, што няма такога сродку, каб чалавека схіліць да валодання мовай, якая яго раздражняе. Калі тэатр па-беларуску кагосьці ў прычынне не вабіць, дык яму, верагодна, лепш увогуле на беларускія спектаклі не хадзіць... Але магу засведчыць, што за гады службы ў ТЮГу я не сустракала людзей, якіх прыныцова ўсё не задавальняла б настолькі, каб яны не маглі слухаць гаворку са сцэны і забіралі б з тэатра сваіх дзяцей. Наадварот, наша служба гледача заўважыла, што больш стала бацькоў, якія кажуць сваім дзецям: "Слухай, як гэта дакладна вымаўляецца, запамінай, як гэта ўжываецца".

■ У нашу літчастку неаднойчы звярталіся з рэгіянальных і самадзейных тэатраў з просьбай падзяліцца добрай п'есай на беларускай мове... Мы дзелімся назапашаным багаццем, калі ласка, бярыце! На мой погляд, добрая справа, калі па краіне будзе больш беларусамоўных назваў у афішах.

У нашу літчастку неаднойчы звярталіся з рэгіянальных і самадзейных тэатраў з просьбай падзяліцца добрай п'есай на беларускай мове. На базе тэатра быў праведзены адпаведны конкурс "Новая назва". Магу пахваліцца: айчынныя пісьменнікі і драматургі падыйшлі да справы з самым вялікім градусам адказнасці. Да нас прыйшлі дыктоўныя творы ад Таццяны Сівец, Алены Масла, Уладзіміра Ягоўдзіка, Васіля Дранько-Майсюка, Фёдара Палачаніна, Дзмітрыя Марыніна; ёсць п'есы і з-за межэй Беларусі.

Сярод конкурсных работ нават знайшоўся міні-мюзікл Барыса Лагоды паводле Уладзіміра Караткевіча "Жабкі і Чарапахы" — ужо разам з музыкай! І вось тут не можа быць непаразумення з публікай, бо казку ведаюць усе, не раўнуючы, гэта ўжо дзіцячая класіка.

Наколькі дазволіць магутнасць нашага сайта, усе п'есы, прысланыя на конкурс, будуць выкладзены (з дазволу аўтараў) для пампавання. Мы дзелімся назапашаным багаццем, калі ласка, бярыце! На мой погляд, добрая справа, калі па краіне будзе больш беларускіх назваў у афішах.

Я часам бываю ў журы фестываляў самадзейных дзіцячых тэатраў. Раней увачавідкі колькасць рускамоўных пастановак значна перавышала беларускамоўныя. Сёлета на аналагічных мерапрыемствах у Мінску і Любані я адзначыла, што людзі імкнуцца і ставіць, і размаўляць па-беларуску, і — галоўнае! — без прымусу і вымогі. Відаць, з'явілася патрэба...

Занатавала
Настасся ПАНКРАТАВА

Дызайн — дзейнасць сінтэтычная, якая ўключае ў сябе інжынерную і мастацкую творчасць. Адпаведна, ён мусіць арыентавацца на вышэйшыя дасягненні элітарнай мастацкай культуры. Больш за тое, дызайн часта сам выконвае функцыі "haute couture" і "pret-a-porter" — інакш кажучы, стварэння і тыражавання высокіх стандартаў жыцця. Самі згаданыя тэрміны скарыстоўваюцца ў індустрыі моды, але, фактычна, прыдатныя да ўсяго.

Канцэптуальныя распрацоўкі і ў прамысловым, і ў віртуальным дызайне — гэта па сутнасці адкрыццё новага мастацкага свету. А праца з новымі тэхналогіямі, пошук новых сродкаў выразнасці з'яўляецца такой жа мастацкай задачай, як і тыя, што вырашаюць нашы калегі на мастацкім факультэце Акадэміі мастацтваў. Дызайнер, які сябе паважае, абавязкова мусіць быць у трэндзе

Так і застанемся зборачным цэхам?

меркаванне

Крысціна СТРЫКЕЛЕВА,
прафесар кафедры і гісторыі дызайну БДАМ, кандыдат мастацтваў, дацэнт

■ Калі мастацкая дзейнасць скіравана на стварэнне духоўных каштоўнасцей і фарміраванне ідэалаў, дык функцыя дызайну — трансляцыя гэтых каштоўнасцей на грамадства, давядзенне іх да вялікай колькасці людзей. У гэтым сэнсе дызайн — з'ява дэмакратычная.

апошніх дасягненняў сусветнай і айчыннай мастацкай культуры.

Мусіць быць у дызайне нацыянальная спецыфіка ці не — так пытанне ставіць не варта. Нацыянальны чынік у гэтай сферы — дадзенасць, якая ўвогуле не аб-

мяркоўваецца. Яшчэ працуючы над дысертацыяй, а пісалася яна ў часы панавання ў дызайне міжнароднага стылю, я адстойвала ідэю нацыянальнай спецыфікі. Бо ў нас папросту няма іншага шляху, як быць самімі сабою. Такая разнастайнасць — неабходная ўмова развіцця цывілізацыі, і страта нацыянальнай ідэнтычнасці прыводзіць да збяднення сусветнага культурнага арсеналу.

Іншая справа, што ва ўмовах глабалізацыі захаванне нацыянальнай тоеснасці становіцца даволі праблематычным. Канкрэтна пра Беларусь можна сказаць, што наша геапалітычнае становішча прадвызначыла сітуацыю, калі мы апынуліся паміж заходнімі і ўсходнімі культурнымі комплексамі, і не заўжды ўсведамляем, хто мы насамрэч ёсць. А трэба

мець унутраны стрыжань. Толькі пры яго наяўнасці можна захаваць традыцыйныя каштоўнасці ў сучасным кантэксце. І яшчэ падкрэслію: у чалавека павінна быць унутраная патрэба трымацца сваіх каранёў. Патрыятызм немагчыма прывіць гвалтам, выбар мусіць быць свядомым. Памятаеце верш "Кажды выбірае для себя жанчыну, рэлігію, дарогу..." Так мы выбіраем сабе месца ў свеце — тое месца, якое займаем, альбо, па меншай меры, для сябе вызначылі. Ад гэтага ўласнага бачання і залежыць наша перспектыва. У любым выпадку, варта змагацца за тое, каб інтэлектуальны, культурны і творчы патэнцыял нацыі захаваць.

Калі мастацкая дзейнасць скіравана на стварэнне духоўных каштоўнасцей і фарміраванне ідэалаў, дык функцыя дызайну — трансляцыя гэтых каштоўнасцей на грамадства, давядзенне іх да вялікай колькасці людзей. У гэтым сэнсе дызайн — з'ява дэмакратычная. Дызайн у стане адаптаваць высокія стандарты для

шырокіх колаў. Гэта ў ідэале... Але ў дызайна шмат унутраных праблем. У нашай краіне спробы эфектыўна ўключыць гэту прафесію ў сацыяльную практыку робяцца не адзін год. Але пра паспяховае развіццё дадзенай тэмы казаць пакуль не даводзіцца. Мне здаецца, што дызайн як прафесія ў нашым рэгіёне ўсё яшчэ, на жаль, з'яўляецца чымсьці загадкавым і нераскрытым. Іншы раз думаю: калі ў нас нарэшце акрэсліцца жаданне не паўтараць чужыя марфалогіі, а рызыкаваць, эксперыментываць? Калі мы ўжо будзем працаваць у плюс, мысліць разняволены, бачыць шырока, маштабна, перспектывуна, ярка, неардынарна?

Вось да гэтага я казала пра традыцыі, што дызайн мусіць іх захоўваць. Але ж дызайн — гэта найперш праект, думка, кінутая наперад. Калі не дбаць пра перспектыву, мы так і застанемся зборачным цэхам.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

На дыску "Роднае", які быў выдадзены ў 2008 годзе, у дзясятку нумароў задэкларавана тое, што для мяне з'яўляецца родным — чытай: атаясамляецца з Беларуссю — у музыцы. Урэшце, "роднае" — паняцце шырокае, якое каранямі сыходзіць у лепшыя гады дзяцінства і юнацтва.

Мае бацькі, мой сябра з першага класа Ігар Дахін — гэта для мяне ўвасабленні роднага. Калісьці сям'я Ігара пераехала з Магілёва ў Мінск, крыху пазней тут аказалася і мая радзіна. Дык мы праз усё жыццё сувязь трымаем! У час гэтага прабывання ў Беларусі я ў Ігара і атабарыўся. Так што можа быць інтэрпаляцыя паняцця "роднае" на канкрэтнага чалавека, а можа адносіцца да месца, напрыклад. Праўда, наведваюшы Магілёў, стала зразумела: геаграфічныя каардынаты нязменныя, а з пазнавальнасцю ўжо больш складана. Многае змянілася.

Пры выбары твораў класічнага ў шырокім сэнсе беларускага рэпертуару для "Роднага" я

Падыходы да "Роднага"

меркаванне

Аляксандр РАСТОПЧЫН,
гітарыст

карыстаўся як музычнымі "стэрэатыпамі" пра Беларусь, так і нейкімі асабістымі асацыяцыямі. Да ўсяго, прыслухоўваўся да меркаванняў знаўцаў. Скажам, ідэя з боку — гэта ўключэнне ў альбом твору "Магутны Божа". Нават у нечым спрэчная версія, пабудаваная пад электрагітару. Але ўсе нумары адпавядаюць майму разуменню Беларусі. Той жа Паланэз Агінскага — наогул мой улюбёны твор з часоў музычнай школы, дзе яго шматкроць даводзілася граць. Ды і колькі на яго зроблена кавераў! Ну і маё гітарнае, менш класічнае працыванне, спадзяюся, не акажацца лішнім у асэнсаванні музычнай спадчыны Агінскага.

Кажуць, што "Роднае" — гэта бадай адзін з нямногіх праектаў з інтэрпрэтацыямі беларускай му-

зыкі мінулага, які атрымаў бадай толькі станоўчую крытыку. Гэта прыемна, хаця, можа, пасля гэтай калонкі знойдзецца той крытык, што проста разаб'е альбом! Але сакрэтаў высокіх ацэнак бадай не назаву: гэта тое, што я раблю, гэта мая музыка, як я яе чую, выказаная праз пэўныя інструменты. Ну і адно лета напружанай працы ў студыі. Па сутнасці, гэтыя аранжыроўкі — аналаг напісання песні, можа, хіба крыху прасцей, бо цудоўная мелодыя ўжо існуе. А на мове якога стылю яе выказаць, якімі сродкамі-інструментамі — уласная справа інтэрпрэтатара. У музыцы, як і ў палітыцы, скажам, шмат розных меркаванняў. Толькі тут яны пра аранжыроўкі, апрацоўкі, стылі.

Праз гэты дыск удалося своеасаблівым чынам вярнуцца ў

■ Па сутнасці, гэтыя аранжыроўкі — аналаг напісання песні, можа, хіба крыху прасцей, бо цудоўная мелодыя ўжо існуе. А на мове якога стылю яе выказаць, якімі сродкамі-інструментамі — уласная справа інтэрпрэтатара. У музыцы, як і ў палітыцы, скажам, шмат розных меркаванняў. Толькі тут яны пра аранжыроўкі, апрацоўкі, стылі.

беларускі музычны кантэкт як дзейнаму айчыннаму музыканту, што жыве ў Нью-Ёрку. Але гэта ў значнай ступені заслуга тых, хто займаўся адміністрацыйным бокам альбома, яго прадзюсіраваннем, менеджментам і працоўваннем. Мая задача — выключна музычная, як і заўжды: пасадзі мяне ў студыю — і я бу-

ду рабіць. Хаця, вядома ж, усё абмяркоўвалася калектывна. Я думаю так: людзям прыйшлося даспадобы "Роднае", паколькі тыя ж шматлікія склады са словаў "Песняры" ў назве спяваюць прыкладна аднолькавы рэпертуар, які базуецца на старых аранжыроўках, а тут прагучала, па-першае, не тая музыка, што часта выконваецца, а па-другое, яна пададзена яшчэ і ў нестандартных гітарных версіях. Фактычна, дыск уяўляе сабой усё, што сплаўлена ў маёй галаве ад рок-н-рола да Мулявіна.

Цікава было б, каб нехта захацеў выканаць арыгінальныя песенныя тэксты пад інструментал да гэтых версій класікі. Чаму б і не, балазе, тэксты ўсім вядомыя. Скажам, я ў "Купалінцы" граю на электрычным сітары. Як да такога нестандартнага ў нашых шыроках інструментах удацца дапасавання вакалісту? Нават цікава, як тое атрымаецца.

Занатаваў Сяргей ТРАФІЛАЎ

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

— **Вясковы чалавек з'яўляецца носьбітам нацыянальнага архетыпу. У гараджан тыя своеасабліва сціраюцца. Пагадзіцеся, урбанізаваны беларус нават вонкава касмапалітычны...**

— Так, але перабраўшыся ў горад, ён усё роўна абапіраецца на вясковую дарогу свайго дзяцінства. Ведаецца, калі я скончыла школу і пачала збірацца на вучобу ў сталіцу, мне купілі чамадан, які незвычайна пахнуў нейкімі фарбамі, і павялі з вёскі да прыпынку аўтобуса. А я глядзела на гэты шлях і паўтарала: “Ой, якая дарога ў свет! Што там, наперадзе?!” Прайшлі дзесяцігоддзі, але, нягледзячы на ўсе цікавасці, пра якія я даведлася (асабліва ў тэатральным інстытуце), нягледзячы на гастролі ў Еўропе і Амерыцы, разумею, што абапёрціся можна толькі на ўспаміны, прайшоўшыся па гэтай дарозе назад...

— **Але што сталася з архетыпамі беларуса і беларускі? Калі ўзяць персанажаў Васіля Быкава, прынамсі, Петрака і Сцепаніду: шыкоўны прыклад айчынных характараў. А цяпер?**

— Я шмат чытала пра Сцепаніду, бо ў свой час спрабавалася на гэту ролю ў стужцы “Знак бяды” Міхаіла Пташук. Тады яшчэ ў Віцебску працавала. Прыехаў да мяне рэжысёр Кавальчук, сказаў, што іншую актрысу не шукаюць, дакладна мне іграць. Ён думаў, што будуць доўга Петрака падбіраць, а атрымалася наадварот: з мужчынскай роляй праблем не было — адразу абралі шыкоўнага Генадзя Гарбука. А са Сцепанідай вырашалі доўга. Пташук нават патрабаваў, каб я пахуздзела. Памятаю, як прыезджала да маці ў Вілейку і адмаўлялася ад яе бліноў. Маці ўскіпала: “Што гэта за работа дурная, каб бліноў было нельга паесці?” Схуднела кілаграмаў на дзесяць, але Пташук было патрэбна нешта іншае... Ён шукаў тыпаж, падобны на яго маці. Нават на стэндзе, дзе размяшчаліся фотакарткі здымачнай групы, вісеў яе партрэт. “Глядзі, вось такая павінна быць Сцепаніда”, — прамовіў ён мне на апошняй кінапробе. Я прыехала тады ва ўсім матчыным адзенні, але Міхаілу Мікалаевічу падалося, што ў мяне неславянскі тып твару. Магчыма, прозвішча маё засмуціла, але ў нас паўвёскі Мархеляў... Канешне, рэжысёр мае права на сваё бачанне карціны. Ролю аддалі іншай актрысе. Для мяне гэта было страшэнна, нібы жывога чалавека страціла. Плакала я, не раўнуючы, некалькі месяцаў...

У мяне быў цэлы сшытак напісаны пра Сцепаніду. Асабліва падабалася, як яна хадзіла босая. У Быкава было апісана так, як я сама тупала ў дзяцінстве: ідзеш па дарозе, а пыл праз пальцы “пых-пых”... Мне здаецца, што Сцепаніда вельмі стрыманая, унутрана цвёрдая, ціхая, без знешняга вэрхалу. Яна не кідая, не казачка. У яе ўсё ўнутры, і самае моцнае, што яна можа сказаць: “А скулля!”. Але тым усё і сказана...

— **Гэта вельмі па-беларуску!**

— Так! Калі што здарыцца: “А скулля!” І ў гэтым моц такая, што толькі трымайся. Для беларускі ўласціва ўнутраная моц і цяжкія да пэўнай ступені. Таму я не думаю, што яна прыскае мужа. Пятрок — гэта хутчэй іншы бок беларускага характара. Сумняваюся, што гэтыя

Аднойчы на сайце нашай газеты сярод каментарыяў да матэрыялаў рубрыкі “Рэдакцыя плюс...” з’явіўся папрок у гендарнай няроўнасці, маўляў, запрашаецца да размовы толькі мужчын. Таму на планёрцы вырашылі пятнаццатым героем абраць выбітную даму. Над кандыдатурай нават спрачацца не давялося: Таццяна **МАРХЕЛЬ**. Жанчына-легенда — так тры гады таму назвалі яе, пераможцу ў аднайменнай намінацыі Рэспубліканскага конкурсу “Жанчына года” Беларускага саюза жанчын. Народная артыстка краіны з усмешкай ставіцца да рэгалій ды жартуе: “Ну, цяпер я, вітаючыся, буду гаварыць: “Добры дзень. Я — нацыянальная каштоўнасць!”

Пад час сустрэчы на Малой сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі мы шмат смяліся, слухалі народныя песні, а часам і расчуваліся да слёз. З гэтых пачуццяў складаецца па-сапраўднаму паўнакроўнае, жыццесцвярдзальнае быццё, а Таццяна Рыгораўна і ёсць яго лепшае ўвасабленне.

Занатавала Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Матыў, што ідзе ад каранёў

Таццяна Мархель — пра каханне, дарогу да вёскі, Эзопа і тэатральныя кулуары

асабліва, уласцівыя нашаму светапогляду, некуды падзеліся.

— **Многія вяскоўцы, атрымаўшы адукацыю, так і не становяцца гараджанамі, але здраджваюць сакавітай беларускай мове...**

— Той працэс зразумелы. У вёсцы што заўсёды казалі? Вучыся, а то будзеш калёсы мазач. Вось мы і рваліся ў горад. Маці прапанавала мне доктарам стаць. Я добра напісала сачыненне і адна з трох аднасяльчанак паступіла ў медвучылішча. У інтэрнаце ўсе былі з мястэчак, таму штовачар садзіліся на вокны і спявалі па-беларуску. Але паступіўшы ў інстытут, мы імкнуліся размаўляць “па-гарадскому”. Нават занадта стараліся, напрыклад, я доўгі час гаварыла: “Ріба”... Прызнаюся, мяне ўсё так карабіла ў гэтым горадзе. Я кожную ўботу прыязджала дамоў, наядалася і галасіла. Так цяжка прыжывалася...

— **На ваш погляд, як змянілася вёска? Напрыклад, з камандзіровачнага вопыту бачна, што каровы ды іншая**

хатняя жывёліна і для сяла становіцца экзотыкай...

— Я даўно з’ехала з вёскі, хата зараз стаіць пустая. У дзяцінстве ж коні былі ва ўсіх, трымалі па некалькі кароў, а свіней — толькі ў нас іх было трынаццаць! У памяці засталася, як з вясны да восені я іх пасвіла. Урокі ўсе там рабіла, кожную ветку ведала, па іржышчы басаножа бегала. Але такой паэзіі ніхто сёння не хоча... Маюць права. Людзям сталага ўзросту цяжка даглядаць жывёлу, напэўна, прасцей пайсці купіць мяса ды малако, а моладзі там мала засталася...

На вёсцы ёсць своеасаблівае філасофія і такая моц духу, якой толькі павучыцца. Памятаю, як падчас вайны быў бой на нашых вуліцах, адзін з немцаў загінуў, павіснуўшы на ручцы калодзежнага калаўрота. Дык мама пахавала былога ворага: “Ну чалавек жа гэта, чалавек”...

Ці мама мне расказвала пра свой боль: не сумела вылучыць сына, нават сталічныя дактары не дапамаглі — памёр хлопчык у Мінску. Яна вярталася дадому

на цягніку, трымаючы на руках хлопчыка, быццам той заснуў. А людзі яшчэ абгаворвалі яе, маўляў, што гэта за маці, у якой дзіця ўсё маўчыць, пакарміла яго. Як яна вытрымала гэта — не ведаю...

З вёскай знікае вялікая аснова беларускасці. Менавіта яна яе носьбіт. Але хочацца верыць, што замест страчанага нешта смачнейшае з’явіцца, прыйдзе...

— **На падмостках такая вясковая паэзія сёння патрэбна?**

— Патрэбна! І запатрабавана. Шмат моладзі да нас прыходзіць. Прынамсі, у РТБД ёсць “Адвечная песня”. Юнакі ўспрымаюць пастаноўку з вялікім імпэтам, каласальным задавальненнем!

бавала ў такіх умовах сушыць. Ігралі ў полі: пад’язджалі дзве машыны, кузавы адчынялі на два бакі — вось і сцэна гатовая. Бывала, у гэтых машынах гной вазілі. Пасля іх асабліва не чысцілі, і нам даводзілася выступаць, як ёсць. Але не звярталі на тое ўвагі, бо публіка надзвычай шчыра нас прымала. Зараз такіх гастрольей няма. Аднак не так даўно па восені мы ладзілі прадстаўленні па турмах.

— **У такіх месцах мастацтва запатрабавана?**

— Там цяжка выступаць, але мяркую, што гэта таксама неабходна. Хто ведае, хто за што і як туды патрапіў... Змяніць мастацтвам нельга, але ў эмацыйным плане можна палепшыць, даць падставу задумацца.

Ведаецца, жывеш, канешне, для сябе, але нехта скажа добрае слова — і яно выратуе ў цяжкай сітуацыі. Прынамсі, у мяне быў вельмі складаны момант у студэнцкія гады, калі падавалася, што я ні на што не вартая ў прафесійным плане. І падтрымалі мяне ласкавыя словы: выкладчыца танцаў вельмі ўзрушана пахваліла за поспехі па яе прадмеце. Сардэчныя выразы запамінаюцца і дапамагаюць вытрымаць, выйсці наперад. Упэўнена: заўсёды патрэбна даваць шанс. Прасцей за ўсё чалавека як муху прыбіць. Але па жыцці добрае слова заўсёды трымае на зямлі.

— **Давайце пра каханне гаворым. Яно дапамагае ці можа перашкаджае?**

— Канешне, дапамагае! Нават калі яго няма, але цябе распірае ад чакання, дык прыдумаеш, дамажеш сабе ўсё. Памятаю, у нас у вёсцы ладзілі танцы. Клубаў тады не было, таму выбіралі хату, дзе ўсе збіраліся. Дарэчы, не ўсіх на парог пускалі: ведаецца, пыл, не заўсёды дзеўкі пасля танцаў падлогу мылі... Мне вельмі падбаўся руды гарманіст Толя з суседняй вёскі Каменкі. Але я тады толькі заканчвала школу і баялася хадзіць на танцы, перажывала, маўляў, усе адразу зразумеюць, што ён мне падабаецца. А пад вакном рос вялікі куст бэзу. Я туды залезла і ўсе танцы глядзела на яго праз вакно з гэтага куста. Я такі кайф лавіла ў гэтым бэзе.

— **Ці блізкія вам сучасныя п’есы, ці хапае ў іх рамантыкі?**

— Канешне, усё мяняецца. Прынамсі, сутыкнуўшыся першы раз з п’есай Дзмітрыя Багаслаўскага “Любоў людзей”, адмовілася ад прапанаванай ролі. Па сюжэце жонка забівае мужа, а мне гэта нецікава: і так вельмі шмат чорнага ў жыцці. Але такое маё першае адчуванне аказалася прымітыўным. Можна проста адмахнуцца, а трэба пакрыціць, пашукаць, чаму такое адбываецца. Зараз з п’есу ўзяў Аляксандр Гарцуеў. Ён будзе дзеянне на пытаннях псіхалагічнага плана і спрабуе адказаць, чаму такое здараецца. Тэкст балючы, але становіцца цікавым.

Ёсць сцэна, дзе мая гераіня размаўляе з жанчынай, якую любіць мой сцэнічны сын. Гераіня разумее, што нявестка забіла свайго мужа і не зможа з гэтай віной жыць. Яна ўгадвае: “Трэба жыць, трэба жыць!”, але разумее, што прыйдзе вясна, дыхаць стане лягчэй, а яе ўжо не будзе. Таму апошнія словы “эх, галубка!” гучаць дакорам, чаму мы так жывем, чаму адбываюцца такія злачыныствы...

— **Ёсць у сучасным тэатры нешта, што вам не падабаецца?**

— У мастацтве я не люблю чарнаты, добра, што ў тэатры такога менш, чым на тым жа тэлебачанні ці ў кінамаграфіе. Было, што на кінафестывалі айчынных фільмаў у Брэсце на заўвагі наконт таго, што творцы часам занадта згущаюць фарбы, чулі ў адказ: “А жыццё якое?” Даражэнькія мае, жыццё бывае рознае, не толькі чорнае! Калі выбіраць толькі адзін бок жыцця — дык колькі ж можна гэта глядзець? Моладзі неабходна на нешта ўнутрана абапірацца, а не раз за разам сачыць за забойствамі на экране.

— Дарэчы, а сённяшняе тэлебачанне вы глядзіце?

— Апошнім часам, калі нешта раблю, з задавальненнем слухаю канал “Культура” Беларускага радыё. Ён мне вельмі падабаецца, шмат новага ад яго даведваюся. З тэлебачаннем абыходжуся проста: калі мне не падабаецца, дык адразу выключаю. Радуюся, калі бачу ў праграме тэлеверсіі айчынных спектакляў. З нязменнай зацікаўленасцю гляджу праграму АНТ “Зваротны адлік”. Праект існуе не першы год, але аўтары не сямляюцца знаходзіць незацёртыя факты з гісторыі Беларусі, распавядаюць пра выбітных людзей, якіх мы, на жаль, не ведаем. Я нават пацікавілася, хто дапамагае знайсці такія рэчы для сцэнарыя.

Зрэшты, той жа тэлеканал вельмі прыстойна зрабіў гістарычны серыял “Сляды апосталаў”. Кіно — гэта вялікія грошы. За савецкім часам можа танней усё каштавала, таму здымалі многа. У расіян шмат прыватных прадзюсарскіх цэнтраў, ім прасцей пакрыць выдаткі на кінавытворчасць.

— Як лічыце, можна культуру вымяраць колькаснымі паказчыкамі? Тым жа планам платных паслуг? Увогуле, тэатр патрэбна чымсьці вымяраць?

— Канешне, не! Куды больш важна, каб чалавек мяняўся пасля спектакля. Калі я працавала медсястрой, прафсаюз выправіў нам білеты ў Купалаўскі на “Эзопа”, якога іграў Платонаў. Памятаю, як сядзела збоку, у бельэтажы, ніколі не забудуся, якое ўражанне на мяне зрабіла рэпліка Эзопа ў адказ на пытанне Ксанфа, што яму рабіць. “Ксанф, выпі мора!” — гэтыя словы і дагэтуль у мяне гучаць. А тады я пайшла ў адзіноце з тэатра, пехам дайшла з цэнтра да Заходняга (тады ён называўся Шарыкавым) пасёлка, але не магла прыйсці да ладу, усё ўнутры было перакулена. Вось калі такое здараецца з кімсьці з гледачоў пасля закрыцця заслоны, разумееш, навошта патрэбны тэатр.

— А бывае, спектакль скончыўся, але вас не пакідае адчуванне, што чагосьці не здарылася? Якія думкі апаноўваюць?

— Калі такое адбываецца, шукаеш прычыну. Можаш іграць п’есу і год, і два — і ўсё роўна знаходзіш у трактоўцы ролі нешта новае. Пасля, у грымёрцы, капаеш глыбей, думаеш, што неабходна было інакш, спрабуеш у наступны раз вынайсці іншую, нечаканую прыстройку да партнёра. У такія моманты я імкнуся запісаць думкі, каб не згубіць варыянты.

— Таццяна Рыгораўна, як адбылася прыстройка вашага вакалу да песні “Краіна доўгай белай хмары” рок-гурта “Уліс”?

— У той час я яшчэ ў Віцебску працавала. Кіраўнік гурта

Сяржук Краўчанка запрасіў мяне ў Ольштын на запіс плыты. А я пра айчынны рок і не чула нічога, але цікава стала, пагадзілася на эксперымент. У студыі гуказапісу саліст пачаў спяваць, а мне прапанавалі ўслед за ім пра кладачку зацягнуць. Слухайце, як прыгожа атрымалася, так арыгінальна! Ніколі не думала, як чароўна на рок-кампзіцыі кладуцца народныя матывы! Да гэтага ў мяне быў вопыт вакальнай працы для фільма “Людзі на балоце”, дзе мы маглі над двума нумарамі працаваць да васьмі гадзін (спрабавалі розныя варыянты, шукалі новае гучанне), таму я ўжо ўмела засяродзіцца. А Краўчанка ўсё паўтараў: “О, глядзіце, як працуе чалавек, як умее сабрацца!” Працаваць з гуртом было надзвычай цікава!

На тэатральных падмостках заспявала таксама неспадзявана. Тады мы ставілі коласаўскага “Сымона-музыку” ў інсцэніроўцы Уладзіміра Ганчарова і Валерыя Мазынскага. Неяк з раніцы прыйшла на рэпетыцыю, а да мяне Мазынскі падышоў, маўляў, чуў, як я матчыныя песні выконвала, хоча паспрабаваць у спектакль устаўці. Акторка Гурбо чытала пачатковыя строфы паэмы, і я адразу за ёй уступала з напевам. Божа мой, проста нечакана! Колькі схавана ў народнай песні! Усё праходзіць, самыя папулярныя хіты прыядваюцца, а матыў, што ідзе ад каранёў, застаецца. Верагодна, таму што ў іх захавана ўсё: зямля, неба. Само жыццё...

Зрэшты, маці мая працавала заўсёды з песняй. Памятаю, жніво, сонца садзіцца, кароў гоняць, пыл ад іх стаіць, а мама ідзе з-за леса, серп у яе на плячы, і спявае. Уявіце, дзень у полі, памахаць сярпом колькі трэба! Сіл няма, але на спевы заўсёды з’яўляюцца. І песня так наперадзе яе і неслася...

— У гісторыі мастацтва шмат прыкладаў сумяшчэння творцам розных прафесій. Ці дапамаглі вам веды ў медыцынскай сферы лепш зразумець фізіялагічныя стані, адчуванні герояў? Ці патрэбна дадатковая адукацыя ў сферы культуры?

— Так, гэта ніколі не шкодзіць. Я па першым дыпламе фельчар-акушэр, таму неаднойчы прымала роды. Бачыла, што не толькі сама жанчына раджае, але і немаўля таксама працуе, праходзіць гэты цяжкі шлях, у яго нават косці чэрапа змяшчаюцца. Бывае, каб у нованароджанага расправіліся лёгкія, неабходна яго злёгка шлёпнуць. І тады чуеш першы крык новага чалавека: “За што?!” А ты думаеш, колькі яшчэ яму давядзецца задаць тое пытанне, бо жыццё неаднойчы будзе біць яго...

— А вам самой прыходзілася запытваць: “За што?”

— Раней вельмі часта бунтавала. Але зараз лічу гэты запыт усё ж эгаістычным. Трэба шукаць не вінаватых у тым, што здарылася, а прычыну таго, што адбылося. Філасофскі падыход дапамагае падняцца над праблемай і пабачыць выйсце з сітуацыі, намацаць дакладны шлях да дарогі наперад. Можна паплакаць, але потым абавязкова патрэбна пачаць аналізаваць.

— Вас не абражаюць памылкі, калі, напрыклад, журналісты недакладна выкладаюць некаторыя факты, якія датычацца вас? Прынамсі, у Вікіпедыі напісана, што вы актрыса ТЮГа. Як вы да такога ставіцеся?

■ З вёскай знікае вялікая аснова беларускасі. Менавіта яна яе носыбіт. Але хочацца верыць, што замест страчанага нешта смачнейшае з’явіцца, прыйдзе...

■ Сардэчныя выразы запамінаюцца і дапамагаюць вытрываць, выйсці наперад. Упэўнена: заўсёды патрэбна даваць шанс. Прасцей за ўсё чалавека як муху прыбіць. Але па жыцці добрае слова заўсёды трымае на зямлі.

■ Даражэнькія мае, жыццё бывае рознае, не толькі чорнае! Калі выбіраць толькі адзін бок жыцця — дык колькі ж можна гэта глядзець? Моладзі неабходна на нешта ўнутрана абапірацца...

— Што вы, гэта ж цікава! Прыкольна, як кажуць цяпер. Адношуся да падобнага з усмешкай, магу нават як жарт пераказаваць. Памылкі бываюць у кожнага чалавека. Мы таксама на сцэне часам не па аўтары ідзем, дык што рабіць?

— А ў вас самой былі памылкі, на якіх сёння можна вучыцца?

— Самае страшнае, што можа здарыцца, — калі на сцэне раптам з памяці ўсё страчваецца і перад табой быццам белы ліст. Мне заўсёды падавалася, што такое бывае толькі з узростам, але пра экстрэмальныя сітуацыі і моладзь расказвае. У мяне разы два было. Выратаваць з гэтай пасткі можа толькі ўважлівы партнёр, які зразумее катастрофічнасць моманту і падхопіць рэпліку.

— Як вы ставіцеся да запісаў, у якіх удзельнічалі гадоў трыццаць таму?

— Вельмі крытычна, нават імкнуся іх не глядзець. Памятаю, як прыйшла ў Дом кіно, які тады месціўся ў Чырвоным касцёле, на прэм’еру свайго фільма “Трэцяга не дадзена”. Я ўпершыню бачыла сябе на экране і мне гэта цяжка давалася. Як толькі мая сцэна — адразу хавалася. Я заўсёды вельмі крытычна да сабе ставілася. Хаця не без таго, што калі-нікалі зазначыш: вось гэты кавалачак добра атрымаўся.

— Таццяна Рыгораўна, а якую рэпліку са сваіх роляў вы выбралі б, каб ахарактарызаваць тое, што адбываецца вакол і ўнутры вас?

— Я заўсёды кажу сабе: “Усё будзе добра!”

— Ну вы і аптымістка!

— А што рабіць? З узростам больш паварочваецца ўнутр сябе. Не ад таго, што такая цікавасць да сваёй персони, не, проста ёсць пытанні, на якія не можаш адказаць. У тых жа сваіх ролях. Таму прыходзіцца засяроджвацца, не раскідвацца...

— У Карэла Чапека ёсць зборнік “Як гэта робіцца”. У адным з апавяданняў ідзе гаворка пра цяжкі лёс служыцеля Мельпамены: з аднаго боку пячэ, з іншага дзьме, спрэс недарэчнасці. Але гэтыя пакуты не ідуць ні ў якое параўнанне з пакутамі, калі акцёру ролю не далі. Гэта так?

— Ёсць такое, усе ж хочучы працаваць. Зрэшты, чула ад некаторых людзей, якія не знаёмыя са спецыфікай тэатральнага мастацтва, навошта гаравач па неатрыманай ролі, калі і без яе заробак атрымоўваеш. Не разумеюць яны, што творчы чалавек прагне самарэалізацыі. Таму і ходзіць, заяўкі падае. Падчас размеркавання роляў можна і слёзы пабачыць, і скандалы пачуць. Увогуле, гэта асобны сцэнарый, калі актрысе не далі ролю...

— Таццяна Рыгораўна, вы так узнёсла гаварылі пра свае студэнцкія гады. Як вам бачыцца, ці ёсць адрозненне сучасных выпускнікоў творчых ВНУ ад вашага пакалення?

— Ведаецца, аднойчы на працягу года я выкладала сцэніч-

ную мову ва Універсітэце культуры і мастацтваў і зразумела, што гэта не маё. Я студэнтаў элементарна баюся. Адна дзяўчына спазнілася, я ёй пра гэта сказала і... у адказ выслухала. Таму, калі на другі год мне патэлефанавалі ізноў: “Калі не вы, дык хто ж!”, я адказала: “Хто заўгодна, але толькі не я...”

А вось у наш тэатр сёлета прыйшлі вельмі цікавыя выпускнікі. Яны бяруць ролю і нечакана паварочваюць яе. Мне падабаецца натуральнасць моладзі. Яны прыйшлі да нас адкрытыя і самастойныя. У іх узросце мы былі заціснутыя, запытвалі ва ўсім дазволу... Ведаецца, я кожны раз прыходжу за кулісы, каб паглядзець, як новенькія іграюць. І часам бачу такія рэчы, што проста дзіву даецца!

— Часта чуваць, што ў тэатральных калектывах вельмі цяжка асвоіцца, там адбываецца час ад часу, так бы мовіць, выданне адзін адному “вантробаў”...

— Канешне, такое сустракаецца, але хутчэй паміж двума пэўнымі людзьмі. Я працавала ў розных калектывах, паверце: хоць акцёры часам і бухаюць, але ж імкнуцца стварыць утульную атмасферу. Мы вельмі шмат часу праводзім у гэтых сценах, мы павінны быць адкрытымі. Хаця б з чыста эгаістычных поглядаў: каб лягчэй было працаваць. Уявіце, у вас з партнёрам — дрэнныя адносіны, а па ролі паміж вамі на раджаецца каханне. І замест вырашэння акцёрскіх задач прыйдзеца пачынаць з таго, каб пераламіць сябе. А не пераадолееш — гледачу будзе тое відаць. Калі ж канфлікту няма, вы адразу ўступіце ў ролю. Не трэба будаваць сваё прафесійнае жыццё на зайздрасці: нічога не паспееш зрабіць на сцэне ды і сам сябе згрызеш.

— Вы не раз гаварылі, што жывяце каля дошкі раскладу. У сённяшнім моладзі ёсць патрэба ў такім тэатры-доме? Ці неабходна такая самаадданасць?

— Канешне, неабходна! І па моладзі нашага тэатра скажу, што яна ёсць. Вельмі бачна на сцэне, калі акцёр не аддае сябе цалкам мастацтву. Зрэшты, мы дзень і ноч прападаем ва аўдыторыях тэатральнага інстытута, потым не выходзілі з тэатра: рэпетыцыі, спектаклі, абмеркаванні...

Зараз у РТБД у працоўным раскладзе значацца занятыя пластыкай, вакалам, адчынена трэнажорная зала. Хапае роляў, матэрыялу, у якім можна рэалізавацца. Адрозна вылучаецца акцёр, які пастаянна “калупаецца” ў сабе. Калі ж няма адданасці, чалавеку становіцца нудна, і ён патроху сыходзіць. Гэта натуральны адбор. Ды і з ім становіцца нецікава. Недзе можна пайсці і зарабіць вялікія грошы. Можна, але такога кайфу не будзе!

Пытанні задавалі:

Сяргей Трафілаў, Пётра Васілеўскі, Алег Клімаў, Яўген Рагін, Аліна Саўчанка, Юрый Чарнякевіч.

К

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

У Брэсце завяршыўся XX Міжнародны тэатральны фестываль “Белая вежа”. Якім жа стаўся юбілейны форум па сваім узроўні? Ці здарыліся на ім сапраўдыныя адкрыцці?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Позірк з вяршыні Камянецкай вежы

За гады існавання фестываль сабраў 55 тэатраў з розных краін свету. Але ягонаў галоўнай заслугай трэба лічыць тое, што ён першым у Беларусі стварыў прэзідэнт правядзення ўласнага міжнароднага тэатральнага форуму такога шырокага маштабу, з запрашэннем не аматарскіх, а прафесійных калектываў з усёй постсавецкай прасторы і іншых краін. “Славянскія тэатральныя сустрэчы” ў Гомелі, якія стартвалі ў 1989-м, застаюцца больш лакальнымі, не штогадовымі. Яшчэ больш сціплы музычна-тэатральны фест, які праходзіў у сталіцы ў сярэдзіне 90-х і ўключаў касцюміраваныя шэці, канцэртныя праграмы драматычных артыстаў, завяршыў існаванне, калі заўчасна загінуў ягоны ініцыятар і галоўны арганізатар — кампазітар Уладзімір Солтан (дарчы, родам з Брэсцчыны). З’яўленне ж “Белай вежы” прывяло да своеасаблівага спаробніцтва падобных буйных штогадовых імпрэз: тэатральна-фестывальнага геаграфія ахапіла Магілёў, вядомы ў свеце праз “М.аt.г.кантакт”, і, нарэшце, сталіцу, дзе спачатку ўзнікла “Панарам”, а пазней “ператварыўшыся” ў яшчэ больш магутны “ТЭАТ”. Нават тое, што пачынаецца літаральна праз некалькі дзён пасля “Белай вежы” (сёлёты будзе з 29 верасня ажно па 23 кастрычніка), успрымаецца як перадача эстафеты. А ўлічваючы, што ён праз чатыры дні пасля яго ў Бабруйску пройдзе яшчэ і V Рэспубліканскія фестываль нацыянальнай драматургіі імя В.Дуніна-Марцінкевіча (27 — 30 кастрычніка), брэсцкі форум уяўляецца своеасаблівай спружынай усяго цяперашняга тэатральнага сезона.

Заўякі на юбілейную “... Вежу” даслалі больш за сотню тэатраў. Але арганізатары запрасілі 12 уладальнікаў Гран-пры мінулы годаў, дадаўшы да іх некаторыя новыя калектывы і выклікаўшы конкурс паміж удзельнікамі, але пакінуўшы штодзённы абмеркаванні ўбачанымі запрошанымі для гэтага крытыкамі з пяці краін. За дзевяць дзён на шасці пляцоўках былі паказаны 22 спектаклі з 13-ці краін, якія наведалі 7,5 тысяч гледачоў. Праграма, як бачна з афіш, планавалася яшчэ больш шырокай, але напярэдадні ўмашаўся фінансавы крызіс з рэзкім скакам валютных курсаў, з-за чаго некаторыя калектывы не даехалі, вымусіўшы арганізатараў адмяніць два бясплатныя вулічныя спектаклі і шукаць замену яшчэ двум стацыянарным, квіткі на якія былі распроданы.

Нягледзячы на шчыльны фестывальны графік, гэсцей звэзілі на экскурсію ў Камянец — туды, дзе гэты фестываль калісьці пачынаўся, узійшы сабе назву тамтэйшага архітэктурнага помніка XIII стагоддзя. Дый пад час абмеркаванняў неаднойчы гучалі прапановы вярнуць былую традыцыю, праводзячы ўрачыстае адкрыццё сцен Белай вежы. Тое ж чулі мы і ў самім Камянцы, жыхары якога і дагэтуль згадваюць тьх спектаклі як грандыёзную падзею іх жыцця.

Сярод падзей цяперашняга фестывалю таксама было багата такіх, якія з гадамі могуць стаць легендарнымі. Гэта і прэм’ера гаспадароў — “Дзяды” Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы, па-

Тэатральная плошча

Сцена са спектакля “Вішнёвы сад” (Літва).

Іспыт на стабільнасць здабыткаў?

Сцена са спектакля “Фро” (Літва).

Сцена са спектакля “О, мой вар’яцкі пан!” (Германія).

стаўленыя як сумесны беларуска-польскі праект, і адкрыццё, да прыкладу, тэатральнага мастацтва Туніса, бо раней артысты з Афрыкі на гэты фест не завіталі, і папраўдзе адметная беларуская праграма, і ўласна мастацкія адкрыцці, і такая “фішка” пры складанні праграмы, як відавочныя, стагоддзя. Дый пад час абмеркаванняў неаднойчы гучалі прапановы вярнуць былую традыцыю, праводзячы ўрачыстае адкрыццё сцен Белай вежы. Тое ж чулі мы і ў самім Камянцы, жыхары якога і дагэтуль згадваюць тьх спектаклі як грандыёзную падзею іх жыцця.

гатоўнасць без нумару.

Справіліся з гэтым не ўсе. У выніку праграма пераможаў, якая,

Прыбалтыкі: Дзяржаўны маладзёжны тэатр Літвы, які на гэты раз паказаў “Вішнёвы сад” у пастаноўцы Альгірдаса Лятэнаса, і Рыжскі рускі тэатр імя М.Чахава з “Фро” паводле А.Платонава ў версіі Руслана Кудашова. Абодва спектаклі выклікалі самую захопленую водгуку крытыкаў, а другі ўвогуле быў намінаваны імі на ўмоўнае Гран-пры.

Нягледзячы на абсалютна розныя “почыркі” гэтых спектакляў і нават іх эстэтычныя платформы, формула поспеху ў абодвух выпадках была аднолькавай: прафесіянальны падыход да ўсіх складніках пастаноўкі, наяўнасць строга вытрыманай канцэпцыі, якая падпарадкоўвае ўсю размаітасць выкарыстаных выразных сродкаў. У “Вішнёвым садзе” ўразіла тонкае псіхалагічнае прачытанне і пераасэнсаванне вобразаў. Адной з самых трагічных фігур стаў Лапахін, у пэўнай мізансцэне нагадваючы распятага Хрыста. Вара, наадварот, дэманстравала дыктатарскія схільнасці. А Раневская, томна фланіруючы ў японскім кімано (у тым ліку, на хадзлях), раптам ператваралася ў кантрастава шрага верабейку. Кульмінацыяй “Фро”, пабудаванай на сумесі іранічных зваротаў да мастацтва плакату і няўлоўных трагічных нотак, стала грандыёзная сцена любоўнага нападу, вырашаная праз рух вільзных колаў-шасяронка магутнага механізму і ачышчальныя струмені ліўневага патоку. Даламо, што 8—9 кастрычніка Брэсцкі тэатр лялек паказаў аднайменную прэм’еру ўсё таго ж пастаноўчыка, але... прыныццова іншую па самой рэжысёрскай канцэпцыі.

ад плошчы да пакойчыка.

Як заўсёды, цікавымі былі і вулічная праграма, і суцэльны блок манаспектакляў (пры адсутнасці “шматнаселеных” камерных). На плошчы Леніна ішла і клаўнада з інтэрактывам (“Сатырыяда” Тэатра на чамадах з Вроцлава), і філасофска-пранізлівыя апаведы пра войны, які вымушаў гледачоў звешчаць хаця б частку таго, што адчуваюць бежанцы, палонныя ды іншыя пацярпелыя, бо ў такіх катаклізмах не бывае абсалютных пераможцаў (“Развітальная песня” тэатра “Бюро падружы” з Познані).

Сярод манаспектакляў на Гран-пры мог прэтэндаваць “Кыса” (“Свой тэатр” Усевалада Чубенкі з Волагды). Вось дзе сапраўды было — усё, як упершыню, хаця гэты найталенавіты артыст з аднолькава поспехам “пракатвае” свае “каціныя” маналогі ўжо некалькі гадоў, у тым ліку па самых прэстыжных фестывалях. Дый у Брэсце ён меў два аніглавакія паказы за адзін вечар, з невялічкімі “паўзай” паміж імі, прычым кожны — амаль па дзве гадзіны без антракту. І ўсё — на вышэйшым пілатажы. Чым не супер-майстар-клас?

“D-Cizif” тэатра “Новы погляд” з Туніса адкрыў нам сапраўдны дыялог еўрапейскай і афрыканскай культур, а ў асобе Меера Авахры — гэткага афрыканскага Яўгена Грышкаўца з яго філасофскімі развагамі пра тэмніцы светабудоваў, вечны “падынак” чалавека і ягонай ношы, дзе вялізнае доска ўвасабляла і цяжкую працу, і шмат лёс.

Але сярод замежных гэсцей былі і тыя, хто пазбягае такіх хіслітанняў і стабільна трымае высокі ўзровень. Найперш, гэта тэатры

Астатнім манаспектаклям, пры усёй акцёрскай фенаменальнасці і аддачы, бракавала добрага рэжысёра, які мог бы ці пераадолець хібы літаратурна-матэрыялу (тэатральны праект Р.Акапяна “Размова ўначы”, паводле п’есы Р.Мкртчана), ці, наадварот, падкрэсліць яго вартасці (“Нататкі вар’ята” паводле М.Гогаля, прывезеныя з Балгарыі). Апошні спектакль вымусіў у пастаноўку віцебскага тэатра “Лялька”, але і колішнюю оперу Вячаслава Кузняцова — і нанова ацаніць абдуванасць яе драматургіі як у партытуры, так і ў сцэнічнай версіі Маргарыты Ізворскай-Елізар’евай.

Тое, што замежныя калектывы пазіцыянавалі як творчыя эксперыменты, насамрэч можна было падзяліць на ўласна

эксперымент і... экс-перыметр,

што можна “перакласці” як хаджэнне па замкнёнай лініі. Удаля прыклад — “О, мой вар’яцкі пан!” тэатра “Руская сцена” з Берліна. Шэкспіраўскі “Кароль Лір”, разыграны акцёрскім дуэтам, скарэй стыльнасцю, трагнасцю, шматасцяпнаўнасцю пры ўсім мінімалізме (а часткова і супрэматызме) пастаноўкі. Няўдалыя прыклады — “Адам і Ева” Рэспубліканскага тэатра “Лучафэрл” з Кішынёва, спектакль-канцэрт яўрэйскай музыкі “Тая самая мелодыя” тэатра “Гошэн” з Ізраіля. Зварот да рамана румынскага пісьменніка Лівіу Рэмбану, пераклад на пластычную мову тэмы вечнага “касмічнага” блукання па краінах і эпохах у пошуках каханьня, абрана тэхніка рапіду — адкрыццём магло быць усё. Ды, на жаль, не стала, як і згаданы “вандроўкі” яўрэйскай культуры па свеце.

На прыкладзе музычна-харэаграфічнага спектакля “Вецер” кінакампаніі “Саюз Марынс Груп” і тэатра “Цэнтр драматургіі і рэжысуры” з Масквы можна было павучыцца таму, як трэба “пра-саўваць” свой прадукт. Крытыкаў пасля паказу “адлоўлівалі” для білі-інтэрв’ю, заўтрашняе абмеркаванне таксама запісвалася на відэа, дый у Мінску мяне “даганялі” і філасофска-пранізлівыя апаведы пра войны, які вымушаў гледачоў звешчаць хаця б частку таго, што адчуваюць бежанцы, палонныя ды іншыя пацярпелыя, бо ў такіх катаклізмах не бывае абсалютных пераможцаў (“Развітальная песня” тэатра “Бюро падружы” з Познані).

Сярод манаспектакляў на Гран-пры мог прэтэндаваць “Кыса” (“Свой тэатр” Усевалада Чубенкі з Волагды). Вось дзе сапраўды было — усё, як упершыню, хаця гэты найталенавіты артыст з аднолькава поспехам “пракатвае” свае “каціныя” маналогі ўжо некалькі гадоў, у тым ліку па самых прэстыжных фестывалях. Дый у Брэсце ён меў два аніглавакія паказы за адзін вечар, з невялічкімі “паўзай” паміж імі, прычым кожны — амаль па дзве гадзіны без антракту. І ўсё — на вышэйшым пілатажы. Чым не супер-майстар-клас?

“D-Cizif” тэатра “Новы погляд” з Туніса адкрыў нам сапраўдны дыялог еўрапейскай і афрыканскай культур, а ў асобе Меера Авахры — гэткага афрыканскага Яўгена Грышкаўца з яго філасофскімі развагамі пра тэмніцы светабудоваў, вечны “падынак” чалавека і ягонай ношы, дзе вялізнае доска ўвасабляла і цяжкую працу, і шмат лёс.

Але сярод замежных гэсцей былі і тыя, хто пазбягае такіх хіслітанняў і стабільна трымае высокі ўзровень. Найперш, гэта тэатры

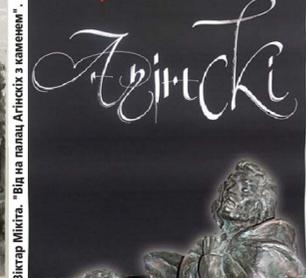
Астатнім манаспектаклям, пры усёй акцёрскай фенаменальнасці і аддачы, бракавала добрага рэжысёра, які мог бы ці пераадолець хібы літаратурна-матэрыялу (тэатральны праект Р.Акапяна “Размова ўначы”, паводле п’есы Р.Мкртчана), ці, наадварот, падкрэсліць яго вартасці (“Нататкі вар’ята” паводле М.Гогаля, прывезеныя з Балгарыі). Апошні спектакль вымусіў у пастаноўку віцебскага тэатра “Лялька”, але і колішнюю оперу Вячаслава Кузняцова — і нанова ацаніць абдуванасць яе драматургіі як у партытуры, так і ў сцэнічнай версіі Маргарыты Ізворскай-Елізар’евай.

Тое, што замежныя калектывы пазіцыянавалі як творчыя эксперыменты, насамрэч можна было падзяліць на ўласна

эксперымент і... экс-перыметр, што можна “перакласці” як хаджэнне па замкнёнай лініі. Удаля прыклад — “О, мой вар’яцкі пан!” тэатра “Руская сцена” з Берліна. Шэкспіраўскі “Кароль Лір”, разыграны акцёрскім дуэтам, скарэй стыльнасцю, трагнасцю, шматасцяпнаўнасцю пры ўсім мінімалізме (а часткова і супрэматызме) пастаноўкі. Няўдалыя прыклады — “Адам і Ева” Рэспубліканскага тэатра “Лучафэрл” з Кішынёва, спектакль-канцэрт яўрэйскай музыкі “Тая самая мелодыя” тэатра “Гошэн” з Ізраіля. Зварот да рамана румынскага пісьменніка Лівіу Рэмбану, пераклад на пластычную мову тэмы вечнага “касмічнага” блукання па краінах і эпохах у пошуках каханьня, абрана тэхніка рапіду — адкрыццём магло быць усё. Ды, на жаль, не стала, як і згаданы “вандроўкі” яўрэйскай культуры па свеце.

Калі браць да ўвагі, што значыць для нашай гісторыі і культуры Міхал Клеафанс Агінскі і ягоны “Паланэз”, дык можна было чакаць, што выстаўка стане падзеяй надзвычайнай; што ідэя ўшанавання памяці слаўтага земляка, асэнсавання ягонай творчасці ў каньчэныя эпохі, да якой кампазітар належыць, стане надзвычай прывабнай для ўсёй творчай супольнасці краіны. Аднак, як мне падалося, гэтага не атрымалася.

Саме прастае вырашэнне тэмы, калі выстаўка прысвечана канкрэтнай асобе, гэта малавядзанае краўдвідае вызнаньне з яе жыццём, і партрэты з атрыбутамі прафесіі і сацыяльнага статусу. Гэта даўняя традыцыя, і такіх карцін на гэтай выстаўцы, як мне падаецца, зашмат. І калі ў краўдвідах адчуваецца розны почырк, рознае бачанне, зрэшты — розная творчая ментальнасць, дык, глядзячы на партрэты, можна падумаць, што большасць з іх мог бы зрабіць адзін аўтар, хіба што пад розным настроём. Вельмі падобныя кампазіцыйныя схемы

Вітэра Мікра. “Від на палац Агінскіх з каменем”.

Усевалад Спелаткоўскі. “Візар, Агінесці”.

і выходныя вобразны лад, што ідзе ад параднага стылю XIX стагоддзя. Праўда, некорыя партрэты Агінскага выкананы ў папулярным сёння “наіўным” стылі. Але тут яны глядзяцца не вельмі дарэчна. Для такога мастацтва трэба іншая экспазіцыйная прастора. Над сур’ёзнымі рэчамі іранізаваць не забаронена, а калінікі і карысна, але не ў дадзеным кантэксце.

У некаторых творах экспазіцыя адчуваецца памкненне адлюстравання гістарычнага кантэксту, які ўплывае на жыццё і творчасць кампазітара, а самога кампазітара ўбачыць у гістарычнай прасторы. На карцінах паўстаюць кананізаваныя грамадскай думкай вобразы нашага Сярэднявечча,

Аліна САЎЧАНКА

Цягам восені такія канцэрты фэерычна “прагрымелі” ў кожным з абласных цэнтраў Беларусі і, па прызынанні тэлевізійшчыкаў, насамрэч сваю задачу выканалі максімальна якасна: з’ядалі народ перад галоўнай палітычнай падзеяй года — выбарамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

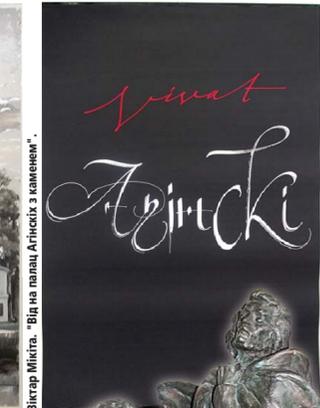
На апошнім абласным “Мы разам” у Віцебску, што меў мес-

Мастыхін

Бягучы год абвешчаны UNESCO годам Міхала Клеафаса Агінскага. Да яго 250-годдзя ў нашай краіне адбываюцца адзіныя мерапрыемствы і культурныя акцыі. У гэтым шэрагу — і Рэспубліканская мастацкая выстаўка “Паланэз”, дзе экспануецца каля 250 работ больш як 160 аўтараў з розных рэгіёнаў Беларусі. Праходзіць выстаўка ў сталічным Палацы мастацтва. На ёй прадстаўлены жывапіс, графіка, скульптура, узоры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Сярод аўтараў — Леў Гумілеўскі, Анатоль Кузняцоў, Мікалай Бушчык, Рыгор Стіцна ды іншыя добра вядомыя аматарам мастацтва творцы. Некаторы аўтары прадставілі карціны, графічныя аркушы і скульптуры, адмыслова створаныя да юбілею слаўтага кампазітара, іншыя — работы даўніх гадоў, якія пасуюць тэме і зместу дадзенай культурнай акцыі. Кожная рэспубліканская выстаўка, незалежна ад тэматыкі, гэта дэманстрацыя мастацкага патэнцыялу Беларусі. Гэтая — не выключэнне. Яе не стаіло пад сумнеў прафесіяналізм большасці удзельнікаў выстаўкі, але ж мусу канстатаваць, што зразумець і ўвасабоць у мастацкім творы такую постаць, як Міхал Клеафанс Агінскі, дадзена не ўсім.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Іпастасі “Паланэза”

Усевалад Спелаткоўскі. “Візар, Агінесці”.

які адлюстроўваў бы розныя перыяды ў жыцці Агінскага, ягоныя іпастасі як кампазітара, палітыка, дыпламата, быў бы вельмі дарэчным на гэтай выстаўцы. А потым такія творы маглі б стаць часткай грунтоўнай музейнай экспазіцыі, прысвечанай Агінскаму.

Паўстае пытанне: мо сюжэты карціны ў нас пісаць развучыліся, мо яшчэ не прыйшоў час асэнсавання шматзначнасці асобы Агінскага, мо на мастакі без гарантанаванай аплаты сёння за вялікую працу не возьмуць? Хочацца думаць, што выстаўка толькі паклала пачатак сапраўднаму вяртанню на Радзіму аўтара “Развітання з Радзімай”.

Калі прыняць як дадзенасць адсутнасць канцэптальнага грунту, а проста засяродзіцца на канкрэтных творах, дык глядач здолее знайсці шмат для сябе цікавага. Бо сёння ў беларускім мастацтве паралельна развіваюцца некалькі амаль аўтаномных плыняў, якія нідзе, акрамя як ў выставачнай зале, не перакрываюцца. Гэта і, Агінскі, маючы пэўны ўплыў на імператара, спрабаваў пераказаць яго адраджэнне Вялікае Княства Літоўскае ў якасці аўтаноміі ў складзе Расійскай імперыі. Інакш кажучы, ягоная барацьба за інтэрасы краіны не скончылася і палара паразы збройнага паўстання Касцюшкі, у якім Міхал Клеафас убачыць гістарычную постаць ва ўсёй складанасці, супярэчлівасці. Агінскі напісаў геніяльны паланэз на знак знікнення блізкага яму ладу жыцця і дарогай яму цывілізацыі. Фактычна гэта рэжыме на Вялікім Княстве. Але ж пазней ён прыняў палітычныя рэаліі яго дадзенасць, стаў сенатарам Расійскай імперыі і давераным асобай імператара Аляксандра I. Агінскі, маючы пэўны ўплыў на імператара, спрабаваў пераказаць яго адраджэнне Вялікае Княства Літоўскае ў якасці аўтаноміі ў складзе Расійскай імперыі. Інакш кажучы, ягоная барацьба за інтэрасы краіны не скончылася і палара паразы збройнага паўстання Касцюшкі, у якім Міхал Клеафас убачыць гістарычную постаць ва ўсёй складанасці, супярэчлівасці. Агінскі напісаў геніяльны паланэз

Мы разам — бяспрэчна!

ца быць гэтым аўтаркам, “К” на свае вочы пабачыла, які эффект мае музыка ў выкананні лепшых артыстаў краіны. Іх чужыя словы на гэты раз звернулы да віцебскага слухача. Для горада на Заходняй Дзвіне такі канцэрт стаў сапраўднай культурнай падзеяй, крыніцай добрага настрою. Было зразумела, што зоркі беларускай эстрады адчуваюць тут асабліваю адказнасць, бо менавіта гэты горад па вартасці лічыцца музычным гурманам Беларусі, які натрэніраваў вуха і сэрца дзякуючы ўжо традыцыйнаму і любімаму ўсім міжнароднаму фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

Кожная шоу-праграма для асобнага горада складалася індывідуальна: персана дзеі патрабуе свайго рэпертуару, сваіх спе-

Падзея імпрэзы. — фота аўтара

вакоў, сваіх ганаровых гэсцей канцэрта — а гэта і знакамітыя дактары, і рэктары ўніверсітэтаў, і бізнэсманы, і адметныя работнікі ў сферы сельскай гаспадаркі, культуры, спорту.

Слова “Мы разам” рэфрэнам гучалі амаль пастаянна гаспадары выступлення. І гэтую думку, у рэшце рэшт, усвядоміў кожны з прысутных, нават самы скептычна настроены глядач. Засталося чакаць прыемных сюрпрызаў ад мінскага гала-канцэрта, удзел у якім будзе таксама браць артысты з Расіі і Украіны. Бо дэвіз “Мы разам” актуальны цяпер не толькі для беларускага грамадства, але і для больш шырокай геаграфічнай прасторы.

Дар’я Бунеева. “Восенні сней у Занесці”.

Сённыяні расповед — пра клубы і бібліятэкі Кіраўшчыны. Раён для нас — больш чым адметны. І не толькі тым, што на падставе жудаснай трагедыі мясцовай вёскі Боркі Аляксандр Адамовіч напісаў сваю знакамітую аповесць “Карнікі”, крывавае хроніку знішчэння гітлераўцамі мірных жыхароў, і не адно ўзорным калгасам “Рассвет” імя Кірылы Арлоўскага. Адрэз культуры ў раёне доўгі час узначальвала Тамара Галубоўская. Цяпер яна — на заслужаным адпачынку. Але і па сёння на памяці, як Тамара Леанідаўна ўпэўнена кіравала легкавіком, чытала пры гэтым вершы і гэтак жа артыстычна і вынікова спраўлялася са шматлікімі праблемамі няпростай культурнай справы. Эхалі і думалі, а якім акажацца паслядоўнік Галубоўскай — начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Андрэй Карпук? Як потым адзінадушна высветлілі: малады начальнік — на сваім месцы, бо за ўсё перажывае і паўсюль паспявае... Але не будзем парушаць храналогію нашага расповеду.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Пухавіцкі раён Міншчыны — Асіповіцкі, Кіраўскі раёны
Магілёўшчыны — Светлагорскі раён Гомельшчыны — Мінск

Не той выпадак

Кіраўшчына сустрэла вёскай **Любонічы**. Вялізны Дом культуры, дзе хапае месца і для сельскай бібліятэкі. З яе і пачалі знаёмства з тутэйшымі творчымі (і збольшага — нечаканымі) цікавосткамі. Кіруе бібліятэкай Алена Малойка. За што можна і неабходна павяжаць Алену Канстанцінаўну? За тое, што адразу прызналася (нібы папярэдзіла), што раней загадвала жывёлагадоўчай фермай. Потым пачала працаваць у школьнай бібліятэцы, паднабралася досведу, вельмі дапамаглі метадысты, паўтары гады ўжо кіруе кніжнай справай у публічнай сельскай...

Вельмі важная рэмарка. Мы ў шэрагу выпадкаў пішам пра такіх практыкаў з пэўнай доляй іроніі: маўляў, дзе жывёлагадоўля, а дзе бібліятэчны клопат... Дык вось, спадарове, Любоніцкая сельская бібліятэка — абсалютна не той выпадак. Таму, напэўна, бібліятэкарка не без какецтва намякнула, што хоць і няма ў яе спецыяльнай адукацыі, але глядзіце, як справа пастаўлена. Ну і малайчына! Так з нам і трэба! Аргументавана і ўпэўнена. Калі ж мы адзначылі, што на Магілёўшчыне ці не ўсе бібліятэкі ўзорныя, то ад Алены Малойка атрымалі сціплае тлумачэнне: “А што нам яшчэ рабіць? За чытача трэба змагацца!”.

Дзе ўзяць чытача?

Справа, сапраўды, пастаўлена як мае быць. Мяркуйце самі. Тройчы на тыдні ў бібліятэку арганізавана прыходзяць выхаванцы дзіцячага садка (больш за два дзясяткі чалавек). Бавяць тут час з ранку да апоўдня. Пад кіраўніцтвам бібліятэкаркі гуляюць у літары, словы і пакрысе вучацца сяб-

раваць з кнігамі. Патэнцыяльныя чытачы! “Кожны, — кажа Алена Малойка, — на вагу золата”. І ніяк інакш, бо бібліятэцы патрэбны чытачы. А суседні садок — цудоўны і пры старанні гарантаваны чытацкі рэзерв. Вось Алена Канстанцінаўна і шчыруе. Звычайна бібліятэкар ідзе з кніжкамі ў садок ці ў пачатковую школу. Але Малойка — не звычайная. Арганізавала ўсё так, што прыходзяць да яе.

А для дарослага чытача ў бібліятэцы ёсць... элітарны салон, дэвіз ягога: “Пачытай, памар, падумай...”. Слова “элітарны” — як стымул для таго, каб патрапіць у лік лепшых наведвальнікаў. Для гэтага трэба публічна абараніць асабісты чытацкі фармуляр. Даволі традыцыйнае для рэспублікі бібліятэчнае мерапрыемства. Але ў кожнага — свае яркія нюансы. Прынамсі, так павінна быць. Наталля Калашнікава прычытала, да прыкладу, за месяц 218 кніжак. Абаранілася: распавяла аб прачытаным, абагульніла ўсё і паралі сярэбрукам, на што з выданняў варта ўвагу звярнуць. А Малойка нібыта і не пры чым: усё наўкола як быццам і без яе ўдзелу адбываецца. Дык у дбайнага ды прадбачлівага гаспадара ўсё так і робіцца. Насмажыла Наталля Калашнікава ўсім дранікаў, такім смачным чынам і адзначыла сваю чытацкую абарону. Усе адзначылі і запыталіся: “А калі наступная абарона?”. Вось так за дранікамі ды пасярод кнігі і мацуецца саюз бібліятэкара з чытачамі.

Фота на памяць

Сярод бібліятэчных прыдумак засталася толькі пра сукенку распавесці. Справа ў тым, што з нейкай даўняй нагоды (для на-

вагодняга святкавання?) агульнымі намаганнямі была пашыта вячэрняя сукенка. Неяк з жартачкамі яе пачалі прапаноўваць для прымеркі лепшым чытачам. Жартачкі ператварыліся ў сур'ёзную традыцыю. Алена Малойка распавядае: “Нават фотартреты для жадаючых робім!”. Арыгінальна! Але мы трохі за-сумавалі: пра лепшых чытачоў мужчын у Любонічах падумаць яшчэ не паспелі. Бібліятэкарка паабяцала праблему вырашыць. Цікава, як? Але пра гэта — наступным разам.

Ледзь не забыліся на камп'ютары. У мясцовай бібліятэцы іх два. Як кажа бібліятэкарка: неабходны мінімум для сваёй штодзённай працы і для паслуг чытачам. Такі мінімум — ды кожнай бы нашай сельскай бібліятэцы!

(Не)лірычнае адступленне
Яўген Рагіна

Такою супраць бібліятэкі з дзіцячымі садамі, як у Любонічах, я бачыў колькі гадоў таму толькі ў Чэрыкаве. Там таксама выхаванцы садка літаральна калонамі рушаць ў гасці да дзіцячых кніг. Іх сустракае не толькі бібліятэкар, але і мноства мяккіх цацак. Сапраўднае цараванне дабрыні, казкі і літаратуры! Паўсюль бы так. Не адмаўляю, што падобных прыкладаў насамрэч — шмат. У такім выпадку тэлефануйце, пра кожны абавязкова напішам.

Песня пра Беларусь

Наступныя цікавосткі — клубныя. Любонічы — вёска спеўная. Яшчэ ў бібліятэцы даведаліся, што ў суседніх клубных памяшканнях спяваюць удзельнікі дзявочага эстрадна-гуртка. Спачатку даведаліся, а потым — і пачулі. Мастацкі кіраўнік СДК Ніна Шоткіна пазнаёміла нас з таленавітымі салісткамі. Іна Чайка толькі паступіла ў каледж сферы абслугоўвання, а Віка Ільчыч — ужо на другім курсе каледжа медыцынскага. Дзяўчаты для вёскі, лічы што, згубленыя, але падлетні час з роднага клуба амаль не сыходзяць. Спяваюць, сапраўды, някэпска.

Асабліва нам спадабалася Віка, якая ў вакальных выступленнях аддае перавагу роднай мове. Спявае ў вёсцы, спявае і ў

тачам бібліятэку знутры, здзівіць іх, выклікаць жыццёвыя эмоцыі і цікаўнасць.

Вось так і ўзнік дзень самакіравання. Бібліятэчны актыві — нашы лепшыя чытачы — з энтузіязмам падтрымалі пачынанне і адразу прыступілі да справы.

Менавіта бібліятэкары-стажоры і прыадкрылі заслону бібліятэчнага жыцця для сябе і для астатніх чытачоў. У дзень самакіравання дублёрам было дазволена рабіць усё, за што адказвае бібліятэкар.

І сярод першарадных клопатаў аказаліся: праца на абанеменце; пошук літаратуры па запатрабаванні; расстаноўка кніг і часопісаў па паліцах; запаўненне чытацкіх фармуляраў; абслугоўванне чытачоў і разуменне, ці задаволены яны; “выхаванне” завінавачаных у несвоечасовым вяртанні кніг; капіраванне неабходных чытачам матэрыялаў; ремонт выданняў; арганізацыя і правядзенне гromкага чытання з каментарыямі для малодшых школьнікаў.

Журналісцкі аўтатур газеты “Культура”

Сукенка

Алена Малойка з Любонічы.

Як дранікі сталі сродкам культурнай кансалідацыі

Мінску, дзе вучыцца. Па прычыне таленту там, відаць, і застаецца. Безумоўна, у сталіцы магчымацей больш. А ў СДК камп'ютар — на ладан дышае, між тым усе спевы — толькі пад фанэграму, і без манітора тут не абысціся. Дык ці доўгі век ў гуртка, калі навучальны год усю моладзь з вёскі па свеце раскідвае, ды і апаратура канкурэнцыі не вытрымлівае? Тэндэнцыя — агульная для ўсіх нашых вёсак.

І не ў першы раз мы задумаліся, што ў такіх вёсках, дзе моладзь толькі на горад арыентуецца, больш акрэсленыя перспектывы менавіта ў бібліятэкі, а не ў клубы. Любонічы — яркі таму доказ.

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

Пра грэблю ў Любонічах нам распавяла ўсюдысная бібліятэкарка. І ўбачылася нам хоць нейкая, але перспектыва для паселішча. І звязана яна з турызмам. Так-так. Аднак не масавым, а эксклюзіўным. Аказваецца, побач з вёскай маецца маляўнічае балота, багатае не толькі на камароў, але і на цікавыя легенды і помнікі прыроды. Дабрацца туды можна адно на брычцы, запражанай коньмі, бо грэбня — пад вадай. Пры добрай маркетынгавай стратэгіі, рэкламе ды, вядома ж, жаданні можна завабіць у Любонічы

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Докшыцы /

На змярканні

Даведацца, як выглядае бібліятэка, калі сонца набліжаецца да небасхілу, прапанавалі сваім чытачам дзіцячая і цэнтральная бібліятэкі. Акцыя адбылася ў Дзень бібліятэкі.

Пра яе загадзя паведаміла мясцовая газета. Аб'явы ў Сеціве, гарадскіх школах і распаўсюджаныя флаеры таксама выканалі сваю інфармацыйную функцыю. Таму чытачы пачалі збірацца задоўга да пачатку мерапрыемства. Пачалі мы з флэшмоба “Мы за чытанне”.

Працягам павінна была стаць бібліявечарына, але... Джэж Верабей разам са сваёй камандай выкралі куйфар, без якога не магло быць і размовы пра працяг. У пошуках выкрадзенага ўсё ўдзельнікі былі вымушаны пераўтварыцца ў піратаў. Прыгоды пачаліся. Для таго, каб адшукаць куйфар са скарбам, не-

абходна было спустыцца з літарыкам у “Трум патанулага карабля”, праплыць па “Блакитнай лагуна”, адпачыць на “Прычале пірацкіх казак”, зазірнуць на “Бязлюдны востраў”. У выніку куйфар са скарбам быў знойдзены ў “Бухце сямейнага чытання”. Увогуле квэст-гульні ў бібліятэцы — гэта заўжды цікава, інавацыйна.

Алена ГУДЗЬ,
загадчыца Докшыцкай
дзіцячай бібліятэкі

Бешанковічы /

Хто ў дублёры?

Перад днём самакіравання ў нашай установе правялі анкетаванне сярод дзяцей. Прааналізавалі іх адказы. Аказалася, што веды аб прафесіі бібліятэкара абмяжоўваюцца ўменнем выдаваць кнігі. І толькі. Таму ў нас з'явілася ідэя паказаць юным чы-

Пірацкі боўлінг у Докшыцкай дзіцячай бібліятэцы.

Бешанковіцкія дублёры.

замежных і заможных турыстаў, якіх прыцягвае некраматая прырода. А бібліятэка як раз можа прадастаўляць экскурсійныя паслугі, папаўняючы план платных паслуг.

Не цырк-шапіто, але...

Тым вечарам паслугі кіраўчана прапаноўваў заезджы цырк-шапіто, што атабарыўся акурат насупраць нашай гасцёўні (для нас літаральна ўсе гасцёўні рэспублікі паспелі ўжо роднымі стаць). Мы вельмі здзівіліся: квіток каштуе сто тысяч, а чэргі ў цыркавую касу — несупынным. Чым не доказ таму, што спажыў-

прафесіі заатэхнік, на пенсіі. Але па імпаце дасць фору многім маладым. Такімі кадрамі тут не раскідваюцца.

Але за што па-сапраўднаму баліць галава Андрэя Карпука, дык гэта за матэрыяльна-тэхнічную базу: не паўсюль маюцца ва ўстановах культуры камп'ютары, музычная апаратура — састарэла... Дзеля справядлівасці адзначым, гэтыя праблемы характэрныя не толькі для Кіраўскага раёна. Апроч таго, большасць устаноў культуры па краіне 11 кастрычніка стануць выбарчымі ўчасткамі. А значыць іх трэба падрыхтаваць да важнай падзеі, а ў асобных выпадках зрабіць бягучы ремонт...

маюцца свае акалічнасці. Прыкладам, госці санаторыя "Рассвет" з задавальненнем наведваюць мемарыяльны комплекс у Борках. Вось толькі грошы такія экскурсіі аддзелу не прыносяць, бо транспарт прадастаўляе для турыстаў санаторый, а за само наведванне мемарыяльнага комплексу грошы не бяруцца. Ідэй, як змяніць сітуацыю, пакуль няма.

А таму літаральна кожнае вялікае раённае мерапрыемства не абыходзіцца без спонсарскай дапамогі. Мясцовыя прадпрыемствы, нягледзячы на фінансавую нестабільнасць, дапамагаюць чым могуць. З апошняга, дзякуючы прыватнай дапамозе адбыўся ремонт сцэны ў

фестывалю. Магчыма, ён адбудзецца ў неўзабаве адрастаўраным палацы ў Жылічах. Пакуль жа там праходзяць... паказы ды фотасесіі прадукцыі "Мілавіцы" і іншых фабрык. Акрамя эстэтычнага задавальнення такія праекты прыносяць і невялікі прыбытак. І гэта, трэба думаць, не лішняе: на завяршэнне рэстаўрацыі гістарычнага аб'екта патрабуецца больш за 120 мільярдаў рублёў. Але пра таямніцы і клопаты Жылічаў пагаворым у наступным выпуску нашага аўтатюра. Цяпер жа разам з намеснікам начальніка аддзела Валянцінай Іваніцкай скіруемся да Раённага дома культуры.

свой час было багата: раней абмен творчымі калектывамі адбываўся штогод.

Апроч вырабаў з мясцовага лёну ў фазе РДК можна пабачыць гномікаў, якія сталі пазнавальным брэндам горада. Іх стваральнік Ларыса Бандзіна зрабіла моду на гэтыя лялькі. Яны прадстаўлены на ўсіх буйных кірмашах народных майстроў краіны. Хто ведае, мо, неўзабаве яны, вылітыя з метала, размесцяцца ў розных кутках Кіраўска падобна польскаму Вроцлаву, дзе так званыя "красналюдкі" сталі мясцовай славаццю і кожны турыст імкнецца знайсці ды сфатаграфавачь як мага болей гэтых жыхароў падзямелляў.

Аднак і выбаб хохлікаў, і ткацкія дзясценні, і адметная сувенірная прадукцыя нівелююцца адсутнасцю Раённага цэнтра рамёстваў. Па прызнанні начальніка аддзела, сёння стварыць новую структуру праблематычна. Таму майстры працуюць на месцах — пры сельскіх установах культуры і РДК.

З іншага боку, новая структура, а дакладней структурнае падраздзяленне, у раёне было створана летась. Як вядома, у мінулым годзе Кіраўск прыняў абласныя "Дажынкi". Да гэтага мерапрыемства быў адкрыты Цэнтр вольнага часу. Узвядзенне будынка і яго ўладкаванне каштавала 14 мільярдаў. Нягледзячы на яшчэ зусім дзіцячы ўзрост ЦВЧ штомесяц зарабляе каля 25 мільёнаў рублёў. За кошт чаго? Ды хаця б дзякуючы 3-D кінаатэатру, які штомесяц прапануе сусветныя прэм'еры. Улетку на кінапаказы актыўна прыязджае моладзь з вёсак. Перад пачаткам сеансу паркоўка ля будынка застаўлена веласіпедамі. Прыносяць прыбытак і бильярд, кавярня, якая была здадзена ў арэнду прыватніку. Прыходзіць моладзь і на начныя дыскатэкі кожныя пятніцу і суботу. Рэтра-паці, белая і піянерская вечарынка — чым толькі не спрабуюць здзівіць работнікі ЦВЧ мясцовую публіку! Пакуль гэта ў іх паспяхова атрымліваецца.

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

А вывады вельмі караценькія. Такой бібліятэкі, як у Любонічах, мы даўно не бачылі, а такога Цэнтра вольнага часу, як у Кіраўску, не бачылі ўвогуле. Інакш кажучы, работнікі культуры Кіраўшчыны, ведаюць, над чым працаваць і куды рухацца. І гэта, па нашым перакананні, самае галоўнае. А ў наступных нумарах гаворка пойдзе пра культурныя традыцыі Мышкавічаў і Жылічаў.

Фота аўтараў **К**

Для лепшай чытачкі

цу культуры патрэбны рэдкі ды яркі арт-прадукт. У тым ліку і пра гэта гаварылі з кіраўніком мясцовай культуры Андрэем Карпуком.

Пачалі ці не з галоўнага — з кадраў. І хоць на сёння ўсе вакансіі ў сферы культуры раёна закрытыя, праблему са спецыялістамі гэта не адмяняе. Як і ў іншых раёнах, на Кіраўшчыне перыядычна адбываецца кадравая ратацыя. На думку Андрэя Карпука, самы цяжкі клопат — утрымаць добрага работніка ў сельскім клубе ў маланаселеных вёсках. А вось у дачыненні маладых спецыялістаў у раёне свая палітыка: адразу кіруючыя пасады ўчорашнім выпускнікам тут не прапаноўваюць. Спачатку трэба прыгледзецца, дапамагчы вырашыць жыллёвае пытанне. Не адмяняецца ў Кіраўскім раёне і прынцып пераемнасці. У вёсцы Бабры загадчык клуба па

Зарабіць на сябе...

Пацікавіліся ў Андрэя Карпука, на чым сёння зарабляе культура раёна. Як аказалася, на ўсім патроху. Вядома, асноўная — канцэртная дзейнасць. Вось толькі мясцовая публіка непрадказальная. На знаных музычных выканаўцаў не хоча ісці, а на цыркавое прадстаўленне білеты разбіраюцца загадзя. Тлумачэнне ж тут мы бачым простае: для дзяцей нічога не шкада.

Зарабляе сфера культуры і на арганізацыі тэматычных вясельных абрадаў, пра што "К" пісала раней. Не лішняй з'яўляецца і аплата за вучобу ў школе мастацтваў. Дадатковай крыніцай папаўнення бюджэту сёлета стаў пракат дзіцячых электрамабіляў, якія карыстаюцца вялікай папулярнасцю. Іх аддзел набыў за пазабюджэтныя сродкі і за прэмію ад абласнога упраўлення.

Што да эфектыўнай працы славутага клуба-музея ў Борках, то тут

Раённым доме культуры, на што было выдаткавана блізу 100 мільёнаў рублёў, была набыта музычная апаратура. Але і спонсары застаюцца не ў крыўдзе. Назвы іх фірмаў гучаць са сцэны падчас масавых святаў. Чым не добрая рэклама перад патэнцыйнымі пакупнікамі?

Фэст парасонаў

А тое, што масавых мерапрыемстваў у Кіраўску праводзіцца нямала — факт даўно вядомы. Толькі сёлета тут прайшлі рэгіянальны фестываль дваінятак, фэст "Крэатыўная мода" і "Фэстываль парасонаў". З калякультурнага жыцця можна згадаць супер-фінал чэмпіяната краіны па футболе. Пляжным. Між іншым, у Беларусі ўсяго шэсць пляцовак для гэтай гульні. І ці не лепшая з іх месціцца ў Кіраўску.

Тым не менш, прапрацоўваецца ідэя яшчэ аднаго адметнага

Брэндыві ёсць, дома рамёстваў няма

Абмінуўшы аўтапарк электрамабіляў, што размясціўся ля ўваходу ў РДК, найперш трапілі ў этнаграфічны куток. Як растлумачыла нам дырэктар установы Эма Калмыкова, цяпер супрацоўнікі збіраюць аўтэнтычныя экспанаты для будучага раённага музея. Паралельна вядзецца і пошук будынка пад культурную скарбніцу раёна. Пакуль жа ў засценках РДК можна ўбачыць багата эксклюзіўных матэрыялаў з будучай музейнай экспазіцыі "Народнае высялле". Можна тут пазнаёміцца і з адметнымі мясцовымі строем, які адрадзіла ткачыха Марыя Салановіч.

З цікавостак РДК вылучым так званы "Пакой дружбы", прысвечаны гарадам-пабрацімам Бранску і Белгараду. У ім сабраны разнастайныя падарункі, фотаздымкі з агульных мерапрыемстваў, якіх у

У Ляхавічах ажывае даўніна.

Літаратурны кірмаш на Гродзеншчыне.

Дублёры не падвялі, арганізавалі свой рабочы дзень у поўнай адпаведнасці з бібліятэчнай этыкай. Так што дзень самакіравання атрымаўся. У гэтым пераканаліся не толькі наведвальнікі, але і самі арганізатары.

Ніна ГАЛАВЕШКА, загадчык цэнтральнай раённай дзіцячай бібліятэкі Бешанковіцкай ЦБС

Ляхавічы / Скульптуры для казкі

3 7 па 14 верасня 2015 года ў Жыткавіцкім раёне на базе Ляхавіцкага клуба народных традыцый прайшоў IV абласны пленэр па драўлянай скульптуры "Ажыла даўніна".

Арганізавалі і правялі мерапрыемства Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці і аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Жыткавіцкага райвыканкома. Мэта пленэра: захаванне, развіццё і папулярнацыя традыцый

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

разьбы па дрэве, а таксама — падтрымка рамеснай дзейнасці.

У Ляхавічы прыехалі 8 разьбяроў з Добрушскага, Петрыкаўскага, Жлобінскага раёнаў Гомельскай вобласці і горада Гомеля. Майстры выканалі работы з дуба, якія ўпрыгожаць казачную паляну на тэрыторыі Ляхавіцкага клуба народных традыцый, дзе размесціцца рэзідэнцыя Дзедзі Мароза.

Ірына ГЛУШЭЦ, загадчык аддзела народнай традыцыйнай культуры Гомельскага АЦНТ

Гродзеншчына / Пагавары, кніжка!

На Дзень бібліятэк кніжнікі Гродзенскага раёна запрасілі ўсіх на "Літаратурны кірмаш". Гэта комплекс невялікіх, але разнапланавых мерапрыемстваў, якія прайшлі адначасова.

Свіслацкая і Скідзельская бібліятэкі прапанавалі выстаўку-інста-

ляцыю "Лікі вайны", прысвечаную 70-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, Абухаўская бібліятэка запрасіла аматараў здаровага ладу жыцця на карысныя сокі, травяную гарбату, правяла з прысутнымі фізхвілінку.

Скідзельская бібліятэка сямейнага чытання парадавала выстаўкай "Кніга і лялька", Луцкаўлянская — акцыяй "Чытаючая стужка", Адэльская — фотатэатрам "Усміхніся! Ты ў бібліятэцы".

Сапоцкінская і Падлабенская бібліятэкі пазнаёмілі ўдзельнікаў "Літаратурнага кірмашу" з мастацкімі вырабамі сваіх чытачоў. Вельмі ўразіла выстаўка "Гаваркія кнігі для дзяцей". Усім хацелася ўзяць кніжкі ў рукі, панаціскаць на кнопкі, каб кніжка пагаварыла з чытачамі.

Святлана РОБАК, начальнік інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра

Тактыка культурнага развіцця

Магілёўчытае

Дзень бібліятэк у Магілёве праيشоў, як і заўжды, незвычайна. 15 верасня бібліятэкі абласнога цэнтра запрасілі магілёўчан сустрацца з таленавітай моладдзю. Мерапрыемства стала чарговым складнікам акцыі "Магілёўчытае дзецям". Чарговым, але не апошнім...

Як вам навуковае шоу пад назовам "Адкрывашкі"? У сапраўдных перасоўных навуковых лабараторыях дзеці не проста назіралі за эфектнымі пераўтварэннямі і дзіўнымі цудамі, але і самі змаглі прыняць актыўны ўдзел у эксперыментах і адчуць сябе вынаходнікамі. Неверагодныя адкрыцці ярка дэманстравалі законы хіміі і фізікі. Неверагодны інтарэс у школьнікаў выклікала прэзентацыя 3D-прынтэра і 3D-асадкі.

Таленавітых у той дзень сабраў майстар-клас ад арт-студыі "Каламбіна". Яна працуе пры Цэнтральнай гарадской бібліятэцы амаль тры гады, вырабляе інтэр'ерныя лялькі, паштоўкі...

Упершыню у двух бібліятэках прайшлі "Бібліяпрыцемкі". Установы не зачыняліся да 23.00. Цэнтральная бібліятэка прапанавала тэматычныя вечарынікі 20 — 30-х гадоў мінулага стагоддзя. Для ўдзелу маладыя людзі загадзя рэгістраваліся ў сацыяльных сетках. Да запрашальнага білета заставалася дадаць добры настрой. Ніхто не абмінуў фатаграфічны салон. Увесь час гучалі знакамтыя мелодыі сусветных хітоў у выкананні "Jazz City Band", працавала кіназала "Нямое кіно".

Ахвотныя прынялі ўдзел у салоннай літаратурнай гульні "Геніяльныя кнігі, якія сталі класікай". А была яшчэ і кінавіктарына "Эпоха джаза і кіно". Пераможцы зараблялі бонусы: грашовы аналаг, які меў хаджэнне ў мясцовым безалкагольным бары "Зялёны млын". І вы ведаеце, як называліся сокі і катэйлі? "Дон Карлеонэ", "Апельсінавае цунамі", "Яблычны бум"...

Госці танцавалі, глядзелі тэатральныя экспромты, наведвалі арт-выстаўку "Модныя тэндэнцыі ХХ века" і кніжную экспазіцыю "Хроніка часу".

"Багемнае свята 30-х" у магілёўскай бібліятэцы.

У дзіцячай бібліятэцы-філіяле імя Аляксандра Пушкіна "...прыцемкі" распачаліся на ганку ўстановы. Перад чытачамі выступіла салістка ўзорнай студыі эстраднага вакалу Вольга Канавалава. Студыя сучаснага танца "My Style" арганізавала флэш-моб. Працавала шмат пляцовак: хтосьці вырабляў абярзгі, хтосьці рабіў бацькі пад кіраўніцтвам мастакоў лінгвістычнага цэнтра "LINGVOCLASS", знайшліся ахвотныя паспрабаваць сябе ў накладванні аквагрыму і вырабе фотаздымкаў. А побач працавалі магілёўскія рамеснікі.

Вялікая квэст-гульня "Паляванне на кнігу" прывабіла ўсіх. Кожны атрымаў на ўваходзе карту-арыенцір і адправіўся ў цікавую вандроўку.

Цягам вечара можна было прагледзець відэаролікі пра кнігі, чытанне і бібліятэку. Менавіта такія паслугі прапанавалі відэасалон "На ноч глядзячы". А сэлфі з кніжнымі героямі стала цудоўным сувенірам.

Дзейнічала і акцыя "Начны чытач". Кожнаму, хто запісаўся ў бібліятэку, уручаўся прыз.

У выніку падзеі тых бібліятэчнага дня і вечара доўга абмяркоўваліся ў сацыяльных сетках.

Алена АСТАПАВА,
загадчыца аддзела бібліятэчнага
маркетынгу ЦГБ імя Карла Маркса

Завітаць на дыскатку ў вёску Руткевічы, а заадно лепш пазнаёміцца з сельскай культурай Шчучынскага раёна прымуслі некалькі фактараў: рэкамендацыя намесніка начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Аляксандра Амшэя, даўняе жаданне пабываць на сельскай дыскацецы і... дошка гонару ў будынку Шчучынскага райвыканкама. А больш дакладна — размешчаны на ёй партрэт аднаго з лепшых работнікаў раёна — дырэктара Руткевіцкага СДК Наталлі СОБАЛЬ. Абмінуць увагай такога кіраўніка было немагчыма.

Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Шчучынскі раён —
Мінск / Фота аўтара

Ужо на месцы выявіліся дадатковыя цікавыя факты. Як аказалася, Наталля Уладзіміраўна працягвае сямейныя традыцыі: яе маці доўгі час узначальвала гэтую ж установу. Да таго ж, у Руткевічах амаль адзіная дыскатека ў раёне, поруч з клубнай установай у Мураванцы, куды моладзь рэгулярна і з задавальненнем прыходзіць бавіць вольны час.

— Наколькі магу ўяўляць па публікацыях у СМІ, у тым ліку ў "Культуры", сёння працягваецца сумная тэндэнцыя: дыскатекі як адна з паслуг сельскіх устаноў культуры аджывае свой век. А таму мы прывабліваем моладзь, як можам. Скажам, "белая вечарына" прадугледжвае бонусы тым, хто прыйшоў у белым адзенні. Папулярнасцю карыстаюцца і відэа-вечарыны, калі на вялікім праектары дэманструюцца новыя кліпы. Маём досвед правядзення пенна-лазернага шоу. Праўда, не зусім удалы — ад пены пачаў псавацца паркет.

— Абмежаванне на ўдзел у дыскатэках падлеткаў таксама з'яўляецца для вас галаўным болям?

— І яшчэ якім! Ужо неаднаразова даводзілася выплочваць штрафы. Праўда, на летні перыяд мелася дамоўленасць з мясцовымі ўладамі — Ражанкаўскім сельскім саветам — дапускаць да ўдзелу ў начных дыскатэках моладзь з 16, а не з 18 гадоў. Бо атрымліваецца дзіўная сітуацыя: чалавек ужо паступіў у ВУЗ, а прыйсці ў свой Дом культуры на дыскатку не мае магчымасці.

— Ці не было думкі ў такіх умовах адмовіцца ад правядзення дыскатэк?

— А навошта адмаўляцца, калі гэта паслуга ў нас запатрабавана, маюцца выдатныя ды-джей,

25 верасня ў Беларусі распачынаюцца Тэатральныя дні ў Германіі. Сёлетняя праграма, якая ўключае больш за 30 мерапрыемстваў у Мінску, Магілёве і Брэсце, ладзіцца пад дэвізам 25-годдзя аб'яднання Германіі. Кіно, музыка, літаратура, фатаграфія, тэатр, навука... — сучасная нямецкая культура паўстане ў самых розных іпастасях цягам месяца. Адною з самых яркіх падзей Тэатральнага аб'яднання Германіі. Кіно, музыка, літаратура, фатаграфія, тэатр, навука... — сучасная нямецкая культура паўстане ў самых розных іпастасях цягам месяца. Адною з самых яркіх падзей Тэатральнага аб'яднання Германіі. Кіно, музыка, літаратура, фатаграфія, тэатр, навука... — сучасная нямецкая культура паўстане ў самых розных іпастасях цягам месяца.

Менавіта тут адбываецца вячэрняе действа.

Замест
пенна-
лазернага
шоу —
этнаскладнік

Наталля Собаль.

Дыскатека з эфектам

У дыскатэчнай зале.

новая апаратура, сродкі на якую выдаткаваў райвыканкам? Дыскатекі для нас яшчэ і вялікі ўнёсак у план пазабюджэтных паслуг. Лічыце самі: улетку квіток на дыскатку каштуе 20 тысяч. За адзін вечар атрымліваецца зарабіць да 2,5 мільёна. А ўсяго сёлета перад намі пастаўлена задача зарабіць 110 мільёнаў. І гэта пры 65 мільёнах у мінулым годзе...

— Аднымі дыскатэкамі тут не абдыжешся.

— Таму мы распрацавалі і актыўна прапануем рознажанравыя шоу-праграмы ў санаторыях, аграасядзібах. Але гэта не толькі канцэрты, а і светлавое шоу, інтэрактыўныя конкурсы. Ажыццявіць гэта толькі сіламі работнікаў СДК немагчыма, а таму

запрашаем у дапамогу ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. У нашага Дома культуры выпрацаваны добрыя стасункі з культурарганізатарамі тых жа санаторыяў, якія цяпер нас самі і запрашаюць. Калі ж казаць пра канкурэнцыю, то ў недалёкіх Васілішках дзейнічае даволі заможная аграгаспадарка, якая можа дазволіць для сваіх работнікаў выклікаць "зорак" з Мінска. Гэта ў сваю чаргу падштурхоўвае нас таксама трымаць планку.

— Атрымліваецца, што ўдзельнікі клубных фарміраванняў таксама спрыяюць выкананню плана па платных паслугах?

— Вядома, яны дапамагаюць. Але гэта, на маю думку, не галоў-

нае. Возьмем наш танцавальны калектыў "Асарці". Адна справа навучыць, іншая — даць магчымасць рэалізаваць свой патэнцыял. Таму запрашаем дзяцей на выступленні ў Шчучын, каб нашы юныя таленты адчулі сябе запатрабаванымі. Усяго ў нас дзейнічае 9 гурткоў, з якіх пяць — дзіцячыя. Пры гэтым усе заняткі ў нас цалкам бясплатныя. Ганаруся, што маем магчымасць праводзіць для мясцовых жыхароў бясплатныя канцэрты, у тым ліку на адкрытым паветры. Дзякуючы такому падыходу ці не на кожным канцэртце ў нас збіраецца поўная зала.

— Часам сустракаецца, што СДК забываюць на аддаленыя вёскі, дзе ўстаноў культуры даўно няма...

— Наш Дом культуры практыкуе канцэртныя туры па аддаленыя вёсках, што знаходзяцца ў зоне абслугоўвання. З транспартам дапамагае аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, аплата паліва ідзе са спецрахунку. Галоўная асаблівасць нашых масавых мерапрыемстваў у тым, што мясцовыя жыхары з'яўляюцца не толькі гледачамі, але і непасрэднымі ўдзельнікамі. Вядома, стараюся папулярываваць абрады і песні, запісаных у свой час у нашай мясцовасці.

— Калі закранулі мясцовы матэрыял, не магу не спытаць адносна запатрабаванасці творчасці сучасных эстрадных беларускіх выканаўцаў.

— На жаль, на маю думку, сучасны рэпертуар на беларускай мове больш прысвечаны патрыятычнай тэматыцы. Маецца праблема і іншага плану: доступ да гэтых твораў. Мала хто з выканаўцаў размяшчае свае тэксты і "мінусоўкі" ў адкрытым доступе. Выключэнне — Ірына Дарафеева, якая зацікаўлена ў пашырэнні беларускай музыкі. А з апошняга — у рэпертуары нашых самадзенных спевакоў з'явілася песня "Васільковае неба" Алены Ланской. У бліжэйшы час будзем набываць камп'ютар. Адпаведна, з'явіцца Інтэрнэт і ў СДК. Будзем больш актыўна шукаць песні беларускіх аўтараў, што знаходзяцца ў адкрытым доступе.

— А мо варта паспрабаваць правесці і этнадыскатку?

— Добрая ідэя! Чаму б і не? Праўда, спачатку трэба будзе паспрабаваць зрабіць этнадыскатку як эпізод танцавальнай вечарынікі. Тым больш, у нас ёсць выдатны матэрыял для яе. Маю на ўвазе "Дэмбраўскую кадрылю" — адзін з нематэрыяльных брэндаў раёна. Паспрабуем яе часцей выкарыстоўваць пад час правядзення дыскатэк, гэтаксама як музыку "Старога Ольсы", "Палаца" — у тым ліку дынамічныя рэміксы на іх кампазіцыі.

К

ф о т а ф а к т

Ад "Музыкі..." — да "Дзённікаў..."

Сізна са спектакля "Вораг народа". / Фота з сайта teart.by

28 верасня ў Палацы Рэспублікі адкрываецца X Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. Паводле традыцыі, на ім прагучыць і сусветная прэм'ера беларускага твора, замоўленага арганізатарамі менавіта да гэтага форуму. Сёлета гэта будзе Канцэрт для сімфанічнага аркестра "Грамадзяне горада Кале" Алега ХАДОС-КІ — лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі, аўтара дзвюх опер, трох балетаў, пяці сімфоній і безліч іншых твораў. Выканаўцам выступіць Уральскі філарманічны аркестр пад кіраўніцтвам народнага артыста Расіі Дзмітрыя Ліса, сыграўшы музычную навінку ў Гродзенскім тэатры, Маладзечанскім Палацы культуры і, нарэшце, у Мінску, на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі. З распытаў пра новы твор і пачалася наша размова з кампазітарам.

Першай сімфоніі "Пакаянная", штуршком да напісання якой паслужыла кінастужка "Пакаянне" Тэнгіза Абуладзе. Гэтак жа вам уласціва і сувязь з іншымі відамі мастацтваў, на гэты раз — са скульптурай.

— Такія сувязі ў мяне звычайна апасродкаваныя. Хаця ў Канцэрце шэсць кантрасных раздзелаў, я не імкнуся як мага больш красамоўна "жывапісаць" тыя скульптурныя партрэты, якіх мы бачым у кампазіцыі Радэна. Пазычаны хіба асноўны драматургічны ход — кантраст статыкі і дынамікі, уласцівы, дарэчы, усім працэсуальным відам мастац-

ле Босха, выкананая пакуль толькі ў Кіеве, так і просіцца на балетную сцэну. Ніводная з опер, а гэта "Цень" паводле Шварца і "Чорны манах" паводле Чэжава, дагэтуль не пастаўлены. Апошнім жа часам, падобна на тое, вы пачалі "спецыялізавацца" на гэтых "пераробках", на "дапісаннях" за іншымі аўтарамі. Маю на ўвазе і спектакль "Шалом Алейхэм! Мір вам, людзі!" у нашым Музычным тэатры, дзе былі выкарыстаны асобныя нумары мюзікла "Скрыпач на даху" Бока, і будучую прэм'еру на той жа сцэне — "Вяселле ў Малінаўцы", дзе ваша

— Вы закранулі надзвычай актуальную на сёння тэму. Правільна адбудаваў музычнай драматургіі часта бракуе не толькі спектаклям, але і канцэртным, конкурсным, фестывальным праграмам, звязаным з музычным мастацтвам. Ці ёсць, на вашу думку, выйсце?

— Колькі не ганьбіць так званую масавую культуру з ейнымі серыяламі ды іншымі "вынаходніцтвамі", праца над якімі пастаўлена на паток, там ёсць чаму павучыцца. У прыватнасці, падзяленню працы: хтосьці прапановае ідэю, хтосьці распрацоўвае сюжэтную лінію, іншыя пі-

лі я не памыляюся, існуюць у дзвюх аўтарскіх рэдакцыях.

— Так, але змены там тычацца не музычнай формы, а тэмбраў. У першай рэдакцыі вялікі сімфанічны аркестр дваінога складу быў дапоўнены раялем і клавесінам. Але ў апошні момант арганізатары казалі, што піяніста запрашаць не будуць, і мне давалося крыху перарабляць музычны тэкст. Там, дзе фартэліяна выконвала ўдарную функцыю, я змяніў яго ўдарнымі. Сольны фрагмент — аддаў марымбе. Клавесін адрозна перадаваў неабходную эпоху, бо з'явіўся ў тым жа XIV стагоддзі, як і апісаныя падзеі ў горадзе Кале. Але яго сола давалася перарабіць для драўляных духавых. Усё роўна першы варыянт мне ўяўляецца лепшым, і застаецца марыць, каб ён таксама прагучаў бы калісьці. Хаця ўжо тое, што прэм'ерны твор аб'едзе ажно тры беларускія гарады, трэба лічыць заваёвай. Калісьці нават знакамiты Яўген Глебаў жартаваў, што айчыныя сімфанічныя творы гучаць двойчы: у першы і апошні раз. Так што мне, можна сказаць, утрая пашанцавала.

— Не шанцуе хіба з операмі? Як мне здаецца, з-за надта складаных філасофскіх тэм — найперш, маральнага выбару. Бо стылістыка, музычная мова такіх твораў у вас дастаткова дэмакратычныя.

— Некалькі гадоў таму я пачынаў працаваць над творам "Шляхціц Завальня" паводле Яна Баршчэўскага, але спыніў яе, бо не ўбачыў той зацікаўленасці операгна тэатра, пра якую толькі што гаварыў. Усе каюць, калі ім прынясуць цалкам гатовую партытуру — а мы, маўляў, "будзем паглядзець". Так што калі ўжо і пісаць "у стол", дык тое, што не напісаць папросту не можаш. Зараз, да прыкладу, мяне цікавяць такія тэмы, як "Партрэт Дарыяна Грэя" Уайльда, "Насарог" Іанэска. Што ж да музыкі, дык больш перспектыўным мне здаецца не ўскладненне інтанацыйнасці, якое могуць аджватна ўспрыняць далёка не ўсе артысты і слухачы, а сінтэз оперы з кінамузыкай, іншымі дэмакратычнымі жанрамі. Падобныя тэндэнцыі дэмакратызацыі, якія тычацца пошукаў больш простага мовы, а зусім не тэмы, распаўсюджаны і ў сучаснай еўрапейскай культуры, складаючы альтэрнатыву і своеасаблівае "дапаўненне" да авангардных памкненняў. Дык мы ж — таксама Еўропа!..

"Жывапісаць"

А вы зрабілі фестывальны выбар?

Музыку

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Ці звязаны ваш Канцэрт са знакамітай скульптурай Радэна? Якімі ўвогуле былі патрабаванні арганізатараў фестывалю Башмета?

— Мяне нічым не абмяжоўвалі, проста папрасілі штосьці "яркае, цікавае, добрае", а тэма, маўляў, на мой выбар. Але я ўжо думаў пра такую музыку — паводле не столькі ўласна помніка, усталяванага ў Кале, Парыжы і Лондане, колькі самой гісторыі пра той гераічны ўчынак самаахвяравання. У сярэдзіне XIV стагоддзя англічане, працягваючы асаду французскай крэпасці Кале ў час Стогадовай вайны, паабяцалі не крапаць мірных хыхароў, калі шасцёра самых заможных гараджан выйдучь да іх босымі, з петлямі на шыі — і будуць пакараны. Праўда, у апошні момант за асуджаных уступілася цяжарная каралева Англіі, і тыя былі памілаваны. Але мяне цікавілі нават не самі факты, а той псіхалагічны стан, які авалодае чалавекам на мяжы жыцця і смерці, пераадоленне сябе і сваіх страхоў — матыў "Узыходжання", як называлася знакамітая стужка Ларысы Шапіцька.

— Гэта тэма, блізкая экзістэнцыялізму, скразной лініяй праходзіць ледзь не праз усю вашу творчасць, пачынаючы з

Алег Хадоска. / Фота Руслана АНАНЬЕВА

тваў. На мой погляд, творчасць Радэна ўвогуле вельмі "музычная", балетна-пластычная, чым і вылучаецца сярод іншых. Невыпадкава ягонай постаці прысвечаны балет Барыса Эйфмана, які мы бачылі ў час нядаўніх гастролёў яго тэатра ў нашым оперным.

— У вашым творчым куфарку таксама некалькі опер і балетаў, але апошнім шанцавала больш: у Рызе ішла "Папялушка", у нас пастаўлены "Зала чакання" — Вялікім тэатрам, "Дзюймовакка" — Балетнай школай Вейнавец. Ды і ваша Пятая сімфонія "Сем смяротных грахоў" павод-

музыка плануецца таксама "ў дадатак" да той, што знаёма па аднайменным фільме.

— Мяне быццам пераследуе нейкі злы рок. Пачалося выпадкова, яшчэ са згаданай "Папялушкі". Харэограф Радэна Паклітару паставіў балет на музыку Сяргея Пракоф'ева, але нашчадкі кампазітара забаранілі яе выкарыстоўваць. І я, можна сказаць, выратаваў свайго сябра, тэрмінова напісаўшы новую партытуру паводле вывучаных артыстамі рухаў. Гісторыя атрымала шырокі розгалас, і мая здольнасць да мастацкіх "пераўвасабленняў" пачала лічыцца эксплуатавацца. Ды ўсё ж першапрычына такога становішча, думаю, крыецца ў вялізным попыце на добрых драматургаў і паэтаў, якія, да ўсяго, разумелі б спецыфіку музычных паставак. Бо што атрымліваецца? Тэатр хоча паставіць нейкі ўсім вядомы сюжэт, але замест таго, каб замовіць яго лібрэтысту, а потым кампазітару, звяртаецца да ранейшых сцэнічных увасабленняў. І, у адпаведнасці з часам і сваімі магчымасцямі, шукае таго, хто гэта пераробіць. А яшчэ тэатр баіцца, што без даўнейшых хітоў спектакль "не пойдзе": маўляў, публіка нас не зразумее. Таму больш вольна я пачуваю сябе ў сімфанічных жанрах, дзе кожны кампазітар — сам сабе драматург.

шучь дыялогі і г.д. Не скажу, што гэты метада — ідэальны, але калі праца над беларускай прэм'ерай пачыналася б нават не з драматурга, а з рэжысёра, менш было б пераробак — як чужой, так і аўтарскай музыкі. Паглядзіце, як працуюць сёння ў драматычным, лялечным тэатрах. Пастаноўка пачынаецца са зробленай самім рэжысёрам сцэнічнай версіі п'есы ці нейкага празаічнага, паэтычнага тэксту, абранага для ўвасаблення. Але зрабіць такія праўкі, скарачэнні ў літаратурнай аснове значна прасцей, чым у музыцы. Дык чаму б і працаваць над музычнай прэм'ерай не пачынаць з магчымай сцэнічнай версіі сюжэта? Маўляў, сцэна пра тое, пра гэта. А далей — цалкам давяраць кампазітару, не вымушаючы яго "пераймаць" іншых аўтараў. Не просіць жа рэжысёр артыстаў, каб тыя паўтаралі ўбачанае ў аднайменным фільме! Дык чаму гэта адбываецца з кампазітарамі? Разуменчы рэжысёрскія памкненні, прафесійны кампазітар у стане напоўніць іх уласна музычнай канцэпцыяй. І чым лепшы твор, тым менш ён паддаецца далейшым пераробкам партытуры. А опера, як можна заўважыць у той жа класіцы, увогуле не даруе парушэнняў музычнай драматургіі.

— Тым не менш, нават вашы "Грамадзяне горада Кале", ка-

Беларускія народныя гульні

Мы — супрацоўнікі Цэнтра культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна — рыхтуем гульні "Яшчур", адноўленую ў гуцкім сацыяльна-культурным цэнтры нашага раёна, для набыцця ёю статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусі.

Гэтым летам ЦКІНТ Пастаўскага раёна арганізаваў правядзенне ў школьных і дзіцячых аздараўленчых лагерах "Гадзіны народных гульняў", каб дзеці перанялі традыцыйныя забавы беларусаў. Такія гульні развіваюць фізічныя якасці дзяцей, вучаць кемлівасці, хуткасці рэакцыі, уменню ўзаемадзейнічаць у групе... На жаль, школьнікі мала ведаюць рухавых ("шыбкіх") народных гульняў, таму прыйшлося з імі развучваць гарэлкі (па-мясцоваму "Кісель гарыць — каго лавіць"), гульні "Хустачку", "Рэздзку", "Вароны і вераб'і", "У цара" і іншыя. Некаторыя

пастаўскія школьнікі чулі ад старэйшых пра гульні "У Трыфана", "У бабу", "У пікара", "Яшчур", "А мы проса сеялі", шырока распаўсюджаныя некалі ў нашай мясцовасці. А вось з традыцыйнымі хлапечымі забавамі з палкамі ("Пыж", "Бамбіткі", "Авечкі") зусім не сустракаліся.

Відавочна, што разам з эканамічна-сацыяльнымі зменамі, разбурэннем традыцыйнага ўкладу жыцця і светапогляду, пашырэннем інфармацыйнай прасторы згубілі сваё значэнне старажытныя абрадавыя дзеянні, паступова перайшлі ў разрад дзіцячых гульняў, а потым і зусім сталі забывацца. Жадаанне больш хуткай змены ўражанняў і станоўчых эмоцый у сучаснікаў не садзейнічае захаванню шматлікіх паўтараў і манатоннасці ў гульнях, таму гісторыя пакідае нам функцыянальна значныя народныя гульні з забавы. Сярод іх шмат менавіта творчых. Прыпынімся на гісторыі адной з такіх старажытных — хустку, пярсцёнак, грабенчык і іншыя. Іх мятаюць знаўцы фальклору.

"Пан жаніцца хочыць"

Падчас гульні. / Фота аўтара

Назва "Яшчур", ці памясцоваму "Яшчар", нагадвае міфічную істоту, якой, магчыма, сімвалічна прыносілі ў ахвяру дзяўчат, што адлюстравана і ў іншых жанрах фальклору. Гэта старажытная летняя абрадава дзея ўсходніх славян можа мець дачыненне да жаночых ініцыяцый — рытуальнага шлюбу з тэатральной істотай. Цэнтральную ролю тут выконваў вянок, які пазней стаў замяняцца на іншыя жаночыя прыналежнасці — хустку, пярсцёнак, грабенчык і іншыя. Іх

хлопца-Яшчура па папярэдняй дамоўленасці розным шляхам: не засмяяцца, калі Яшчур смяшыць, ці пацалаваць яго, ці выканаць якое іншае заданне.

У вёсцы Мажэйкі, недалёка ад Паставаў, ходзячы карагодам вакол Яшчура, дзяўчаты спявалі: "Сядзіць, сядзіць Яшчур, ой, на моры, на залатым крэсле, на шчаслівым месцы. Пан калёсы точыць — ён жаніцца хочыць. Бяры сабе панну, каторую хочаш". У іншым варыянце ўжываліся словы "Яшчур зямлю точыць, жаніцца хочыць" (вёска Ма-

цтуры — усходняя частка Пастаўшчыны) — старадаўняе ўсведамленне аднасці плоднасці зямлі і жанчыны. Яшчур выбіраў дзяўчыну па сваім жаданні, альбо яе для іспыту прапанавалі самі ўдзельніцы: "Бяры сабе Аню. І гэтак далей, пакуль не пералічак усіх" — расказалі нам у в. Чашуны, якая знаходзіцца на поўначы Пастаўшчыны. Больш позняга паходжання, відавочна, прапанова Яшчуру "бяры сабе панну, ці што ў чаравічках, ці што невялічка, ці што ў атласе, у сінім паясе" (в. Мацтуры).

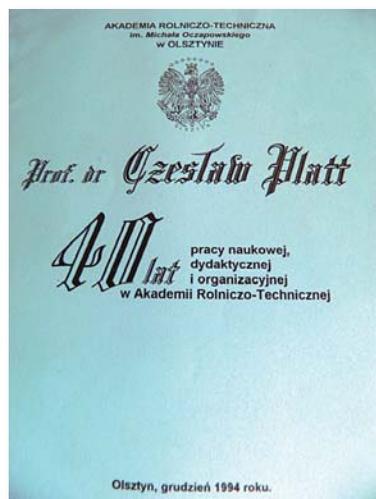
На Варапаеўшчыне — усходзе нашага раёна так забаўлялася моладзь на летнім свяце Купалле — успамінала цудоўную народную спявачка К.І. Касарэўска з вёскі Галбей. А знаўца фальклору В.В. Скабеіка, якая нарадзілася ў вёсцы Вайшкуні (запад Пастаўшчыны), паведаміла, што ў Яшчура там гулялі на калядных вечарынах (абрад трансфармаваўся ў заба-

ву моладзі). Н.А. Сабалеўская з вёскі Волахі, а таксама В.Б. Мацур з вёскі Грыцэва (на ўсход ад Паставаў), расказалі нам і такі ход гульні: хлопец-вядучы, які сядзіць на эдліку, выбіраўшы дзяўчыну, становіцца з ёй побач. А надалей прызначаюць другога Яшчура, які таксама падбірае сабе пару, каб пагуляць на вечарынах разам. Так у сціплай форме выказвалася сімпатыя моладзых людзей.

Асабліваю цікавасць уяўляе выпрабаванне дзяўчыны "не засмяяцца, калі Яшчур смешыць". Спакушэнне смехам разглядаецца этнографамі як іспыт падчас абрадаў ініцыяцыі, якія звязаны з актам пераходу ў іншае сацыяльна-ўзроставае становішча, калі разам з іншым патрэбна і ўменне добра валодаць сваімі эмоцыямі. Гульні "Яшчур" рэканструявана ў фальклорным гуртку моладзі Гуцкага сацыяльна-культурнага цэнтра і выкарыстоўваецца ў мерапрыемствах паводле народнага свята Купалле.

Людміла ЧАТОВІЧ, супрацоўнік ЦКІНТ Пастаўскага раёна

Радзіму не выбіраюць. І нават калі яе пакідаюць людзі, адданыя сэрцам зямлі, дзе нарадзілася іх душа, заўсёды памятаюць пра яе і імкнуча вярнуцца. Сёлета споўнілася 90 гадоў з дня нараджэння вядомага польскага матэматыка і педагога Чэслава Плята. На год бягучы прыпадаюць і дваццатыя ўгодкі памяці выдатнага навукоўцы з беларускімі каранямі.

Матэматык з герба Касцеша

Повязі

Нарадзіўся будучы прафесар 6 сакавіка 1925 года ў фальварку Будзішчы Слабодскай гміны, што на Браслаўшчыне. Паходзіў ён са старажытнага шляхецкага роду Жабаў герба Касцеша. У Браслаўскім гісторыка-краязнаўчым музеі захоўваецца перапіска былога навуковага супрацоўніка Кастуся Шыдлоўскага з Чэславам Плятам. Артыкул прафесара пра генеалогію роду Жабаў герба Касцеша і яго сувязь з Браслаўшчынай і іншымі землямі Беларусі надрукаваны ў матэрыялах III навукова-краязнаўчай канферэнцыі "Браслаўскія чытанні". У кнізе "Памяць. Браслаўскі раён" змешчана невялікая інфармацыя пра Чэслава Плята, як славутага ўраджэнца Браслаўшчыны. У сталай музейнай экспазіцыі на вітрыне выбітных землякоў знаходзіцца фота прафесара і яго кнігі...

3 роду Жабаў

У 1579 годзе сыну родапачынальніка Сямёна Жабы Барысу кароль Стэфан Баторый за пераможную бітву з войскам Івана Жалівага і адбіццё ад расіян Дынабургскай крэпасці ў якасці ротмістра коннай харугвы надаў маёнтка Абаб'е і 74 валокі зямлі на Браслаўшчыне. Дакумент за подпісам караля Баторыя да Другой сусветнай вайны знаходзіўся ў Зыгмунта Жабы, брата маці Чэслава Плята, які пражываў у маёнтку Абаб'е. У Браслаўскім краязнаўчым музеі захаваліся ўспаміны жыхароў вёскі Слабодка пра падпалкоўніка польскіх

войск Зыгмунта, "які не любіў савецкую ўладу, таму яго вывезлі ў Казахстан". Яго сын Вальдэмар стварыў у гады Вялікай Айчыннай вайны сваю арганізацыю і ваяваў супраць немцаў: удзельнічаў у падрыве фашысцкіх цяжнікоў, што ішлі на Ленінград. Пра абаб'еўскі род Жабаў мясцовыя старажылы адгукаліся добра: іх вызначалі панскія разважлівасць, працавітасць і гаспадарлівасць.

На возеры Дубро быў двор Зыгмунта Жабы (дзядзкі Чэслава Плята). У доме было вельмі прыгожа. Зробленыя з паліванай кафлі печы, клееныя папяровыя шпалерамі сцены, пабеленая столь, знаходзіліся жылыя вялікія і малыя пакоі, каморы, кухня, гаспадарчых пабудов, сярод якіх — адрына, хлём, абора, стайня, свіран, ток. Не дзіўна, што потым заможных Жабаў савецкая ўлада выслапа. Прадстаўнікі гэтага роду былі цесна звязаныя з родам Мірскіх, якія валодалі слабодкаўскімі землямі і палацам у Завер'і на Браслаўшчыне. Апошнія былі ахвярадаўцамі на колішні першы касцёл у Слабодцы.

Лёс Плятаў

Чэслаў Плят адносіўся да вядомага шляхецкага роду па лініі маці Марыі. Яна была сястрой Зыгмунта і дачкой Браніслава Жабаў. Чэслаў скончыў пачатковую школу ў Браславе і быў прыняты ў прыватную гімназію, аднак паспеў скончыць толькі першы клас. У верасні 1939 года Браслаў занялі савецкія войскі,

Чэслаў Плят.

прышлося перапынаць навуку. А 10 лютага 1940-га разам з усёй сям'ёй Чэслава вывезлі ў Сібір. У няпоўныя 15 гадоў ён там працаваў на лесапавале. У жніўні 1943-га хлопец уступіў у Войска Польскае. Удзельнічаў у баявых дзеяннях падчас Вялікай Айчыннай вайны, быў паранены пры вызваленні Варшавы. Адзначаны савецкімі і польскімі баявымі ўзнагародамі. Пасля дэмабілізацыі ў 1946-м пераехаў у польскі горад Ольштын, дзе працягнуў вучобу ў гімназіі і ліцэі для дарослых, працуючы адначасова ў Дырэкцыі дзяржаўных лясоў. У 1949 годзе паступіў у Вроцлаўскі ўніверсітэт на факультэт матэматыкі, фізікі і хіміі. У 1954-м абараніў дыплом "Лінейная мера Хаўсдорфа і яе сувязі з кла-

Ірына САКАЛОЎСКАЯ,

навуковы супрацоўнік па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Браслаўскага райаб'яднання музеяў

Прафесар з беларускай душой

сінчай даўжынёй", атрымаўшы тытул магістра. Надалей працуе асістэнтам на кафедрах матэматыкі сельскагаспадарчага інстытута ў Ольштыне, цікавіцца матэматычнай статыстыкай. Тытул прафесара Чэславу Пляту надданы ўрадам Польскай дзяржавы ў 1983 годзе. Ён з'яўляецца аўтарам некалькіх падручнікаў і навуковых манаграфій, іншых навуковых прац. Некаторыя з іх экспануюцца ў Браслаўскім гісторыка-краязнаўчым музеі.

Не губляў навукоўца сувязі з малой радзімай, якую пакінуў у дзяцінстве, — з Браслаўшчынай: арганізоўваў гуманітарную дапамогу, дасылаў матэрыялы для музея, удзельнічаў у краязнаўчых канферэнцыях. Перапіску з Чэславам Плятам вёў у 1990-я на-

ТЭКСТ

Лёсы гарадоў

Унікальныя кнігі "Віцебск", "Полацк", "Друцк" з серыі "Старажытныя гарады Беларусі" прэзентавала 14 верасня ў Віцебскай абласной бібліятэцы доктар гістарычных навук, прафесар, загадчыца цэнтра гісторыі даіндустрыяльнага грамадства Інстытута гісторыі НАН Беларусі Вольга ЛЯЎКО.

Гэту эксклюзіўную серыю кніг па гісторыка-археалагічным вывучэнні найстаражытных гарадоў Беларусі адкрыла манаграфія В.Ляўко "Віцебск" (2010), затым сумесна з гісторыкамі Акадэміі навук Беларусі былі выдадзены кнігі "Полацк" (2012) і "Друцк" (2014). Тры фундаментальныя працы — вынік шмат-

гадовых даследаванняў беларускіх навукоўцаў, якія паднялі цэлы пласт найноўшых гістарычных крыніц, сістэматызавалі велізарны матэрыял, які дагэтуль ніколі і нідзе не публікаваўся. У выданнях сабраны разам звесткі па археалогіі, пісьмовыя і графічныя крыніцы. Кнігі аформлены каларовымі фотаздымкамі, схемамі, якія дазваляюць прадставіць выгляд гарадоў мінулага.

Гэта найстаражытнейшыя, самыя вядомыя па летапісах і самыя багатыя на гістарычныя падзеі беларускія гарады, якія ўзніклі ў канцы IX — X стагоддзяў і былі спачатку племяннымі цэнтрамі, затым — цэнтрамі дзяржаўнасці, — расказала Вольга Ляўко. — Полацк, Віцебск (Падзвінне) і Друцк (Прыдняпроўе) уваходзілі ў склад Полацкай зямлі на першым

Вольга Ляўко на прэзентацыі кніг у Віцебску.

этапе развіцця. Пачынаючы з XIV стагоддзя (з перыяду ўваходжання ў склад ВКЛ і Рэчы Паспалітай) гісторыя рэзка змянілася: Віцебск выйшаў на першае месца і да XIX стагоддзя ператварыўся ў губернскае горад, Полацк заняў узровень ніжэй, а Друцк стаў цэнтрам буйных прыватных валадарстваў. На старонках кніг паказана, як склаўся лёс гарадоў.

Віцебск Вольга Ляўко даследуе ўжо больш трыццаці гадоў. Па кнізе можна прадставіць старажытную архітэктурную замкаў і слабод, убачыць прадметы даўніны, знойдзеныя падчас раскопак. Менавіта тады было выяўлена былое месца размяшчэння адноўленага Успенскага сабора і Васкрасенскай царквы: рэшткі падмуркаў дазволілі з дакладнасцю вызначыць месца размяшчэння старых

вуковы супрацоўнік Браслаўскага гісторыка-краязнаўчага музея Кастуся Шыдлоўскага, дзелячыся навінамі і падзеямі. Чэслаў Плят у сваю чаргу шукаў інфармацыю ў архівах па рэпрэсіях 1939 — 40 гадоў, звязаную з іх сям'ёй.

Праз 50 гадоў ён наведаў Браслаўскі край і не пазнаў яго: нічога не засталася ад родавага маёнтка. Толькі буянне зеляніны навокал ды прыгожыя азёрныя краявіды.

Ля Будзішча

Аўтар гэтага матэрыялу наведвала ваколіцы малой радзімы прафесара Чэслава Плята. Ад былога фальварку Будзішчы сапраўды ўжо нічога не засталася, як кажуць, нават назвы. Калі збочыць з дарогі, якая вядзе са Слабодкі на Друку, то вы натрапіце на вёскі Абаб'е, Вялікае Абаб'е і Пошта Абаб'е. Па сутнасці, усе гэтыя мясціны і належалі роду Жабаў абаб'еўскай галіны, а яшчэ некаторыя вёскі бліжэй да Друкі. Колішні маёнтка Абаб'е існаваў над возерам Дубро, і апошнім яго ўладальнікам быў Зыгмунт Жаба. Названы вадаём знаходзіцца бліз вёсак-хутароў Дундзеры, Антоненкі і Дзертава, ён злучаны пратокамі з азёрамі Берца і Абаб'е. Краявіды тутакра шыкоўныя, і колішнія маёнткі замянілі цяпер аграсядзібы. Бліз іх месціцца цывілізацыя, а вось многія гістарычныя сцэжкі ўжо зараслі хмызняком, кустоўем і ліставым лесам. Прыкладна такой сустрэла малая радзіма і прафесара Чэслава Плята. Аднак з таго часу прайшло больш за 20 гадоў і таксама шмат што змянілася.

Апошні візіт матэматыка на Беларусь. У 1995-м ён прыехаў на міжнародны сімпозіум па матэматычнай статыстыцы ў Мінск, але забыўся дома запрашэнне на канферэнцыю, пра якое, зразумела, спыталі памежнікі ў аэрапорце. І пакуль новае запрашэнне не прывезе супрацоўнік універсітэта, Чэслава Плята не адпусцілі. Ва ўстанове адукацыі, дзе праходзіла канферэнцыя, не працавалі ліфты, на шосты паверх 70-гадовы вучоны пасля перажытага стрэсу ўзбраўся пехатой. Збег абставінаў паўплываў на яго стан здароўя: інсульт, потым інфаркт. Выратаваць прафесара не змоглі: 20 верасня Чэслаў Плят памёр у Мінску. Жменю браслаўскай зямлі паклалі яму ў труну. Пахаваны прафесар у Ольштыне. Да апошніх хвілін жыцця Чэслаў Плят узгадваў пра малую радзіму і род Жабаў. Хочацца, каб памяталі і пра яго.

Фотаматэрыялы з экспазіцыі Браслаўскага гісторыка-краязнаўчага музея

храмаў. Гэтыя і шмат іншыя гістарычныя факты, сабраныя па дадзеных археалогіі, нумызматыкі і пісьмовых вытокаў, ўвайшлі ў манаграфію Вольгі Ляўко "Віцебск".

Кніга "Полацк" таксама падрабязна распавядае пра Полацк і Полацкае княства IX — XIII стагоддзяў: пра летапіс старажытных пластоў, рамёствы, грашовы зварот, гістарычныя сувязі, культуру і асвету сярэднявечнага горада. Тая ж структура захавана і ў выданні "Друцк". Апошнія знаходкі, выяўленыя пры раскопках у Друцку ў 2013 годзе, дэманструюць, як горад ператварыўся з племяннага цэнтра ў гарадскі, як развіваліся гандлёвыя сувязі Беларусі: гэта і вялікая калекцыя ўпрыгожванняў з каларовых металаў і сцякла і княжыя пячаткі, гіркі, посуд, крыжыкі, тканіны і інш. На кургане ў Друцку было знойдзена ўнікальнае пахаванне XII стагоддзя. Усё гэта адлюстравана ў кнізе.

Татьяна САЛАЎЕВА
Фота аўтара

Мастак Алег Луцэвіч пражыў больш за 90 год, нарадзіўся ў 1924-м, пайшоў з жыцця сёлета. Ён валодаў асаблівым талентам — вучыць іншых, перадаваць творчы досвед моладзі. Педагогіка была ягоным пакліканнем. Многім вядомым сёння творцам ён дапамог знайсці ўласны шлях у мастацтве. Сярод вучняў Алега Вікенцэвіча і жывапісец Ігар Бархаткоў. Сваімі ўспамінамі пра настаўніка ён дзеліцца з чытачамі "К".

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Знаёмства

— Я з сям'і мастака. Мой бацька мастак, але ён не быў выкладчыкам. Сваімі паводзінамі, ладам жыцця, усім сваім вобразам ён мне паказваў, як трэба працаваць; даводзіў, што карціна — гэта не для продажу, што творчасць ёсць стан душы, нейкі духоўны подзвіг. Я глядзеў на бацьку і бачыў, якім мусіць быць мастак. Але чымсьці рэальна дапамагчы мне ў карціне ці ў кампазіцыі, малюнку тата мой ніколі не мог. Ад яго я чуў толькі агульныя парадзы...

Луцэвіча я добра ведаў і як чалавека, і як мастака. Пазнаёміліся мы так... Я наведваў студыю Васіля Сумарава. Ён, дарэчы, як педагог вельмі добра працаваў з дзецьмі. І недзе праз паўгады навучання ў Сумарава ў мяне пачало нешта атрымлівацца. Заходзіць аднойчы ў майстэрню Сумараў з нейкім старым. Паглядзелі на нашы работы нічога не сказалі і выйшлі з пакоя. У той жа вечар бацьку майму дадому пазваніў Алег Вікенцэвіч Луцэвіч і гаворыць: "Слухай, Антонавіч, Каткоў (гэта ён прыходзіў у майстэрню) кажа, што твой сын вельмі таленавіты хлопец, ці не хочаш ты яго паслаць павучыцца да мяне?".

Карацей, потым Луцэвіч прайшоў у бацькаву майстэрню, паглядзеў мае работы, хваліў іх, але напрыканцы сказаў: "Ты не разумееш, што такое малюнак: прыходзь да мяне на заняткі". І я наведваўся ў Мінскае мастацкае вучылішча, дзе ён выкладаў. Згадаю, што перад тым, да каго б я ні звяртаўся наконт малюнка, мне казалі: трэба будаваць, лінію цэнтральную праводзіць... Я не разумеў, чаго ад мяне хочучь. А вось Луцэвіч за першую ж гадзіну растлумачыў мне ўсю сутнасць мастацтва. За першую ж! І самае галоўнае, калі я пачаў, як у яго іншыя вучні малююць, проста быў у шоку. Бо так маглі маляваць у ленынградскай Акадэміі мастацтваў, а гэта ўсяго вучылішча.

Дык вось, сутнасць малявання...

— Стаяла натура, і ён мне сказаў: "Малюй!" Я пачаў звыкла адмяраць прапорцыі, а ён кажа: "Ты гэтага не бачыш — малой тое, што бачыш". І адышоў, а я пачаў контур нейкі. А ён зноў кажа: "Ты яго не бачыш. Давай падумаем, што ты бачыш, калі глядзіш на натуру, што ўвогуле адбываецца перад тваімі вачамі?" Я кажу: "Ну вось, натуршчык..." А ён: "А ты бачыш сцяну перад сабою? А ззаду — яшчэ адна, далёкая, сцяна..."

І раптам я разумеў, што мне трэба: ты алоўкам дакранаешся да сцяны, і твая задача, каб гэтая сцяна пачала сыходзіць у глыбіню. А натура, яна павінна быць аб'ёмнай, цяжкаю. І што рэальна бліжэй да цябе, тое павінна і на

малюнку аказацца бліжэйшым. Прастора... І гэта стала так цікава, што гэтым я займаюся да сённяшняга дня. Потым усё было больш складана, але асноўнае, сутнасць малявання, ён мне растлумачыў за першы ўрок.

Мог зрабіць мастака

— Да Луцэвіча траплялі простыя хлопчыкі з глыбінкі, і праз год некаторыя з іх малявалі настолькі па-майстэрску, што іх работы можна было параўноўваць з графікай масцітых творцаў.

Быў у яго вучань Коля Мажараў. Майстэрства, якога ён дасягнуў з дапамогай Алега Ві-

У гэтай сувязі нагадаю, што напачатку мінулага стагоддзя сцвердзіліся, набылі шырокі розгалас дзве сістэмы малявання — Антона Ашбэ і Шымана Холашы. Першая — нібыта вылучае прадмет з асяроддзя. Паводле другой сістэмы — прадмет гэта частка прасторы. Таму і маляваць яго трэба з улікам перспектывы. Гэта, калі не паглыбляцца, а зводзіць гэтыя даволі складаныя і ў чымсьці супярэчлівыя канцэпцыі да простых схем. Дык вось і сёння ў навучальным працэсе дамінуе канцэпцыя Ашбэ. А педагогічная практыка Луцэвіча была бліжэй да Холашы.

Ужо дыпламаваным мастаком я трапіў на акадэмічную дачу, дзе

чога не сачыняў) гаварыў, маўляў, калі рысаваў Луцэвіч, збіраўся ці не ўвесь інстытут. Праўда, па ягоных словах, калі Луцэвіч жывапіс пісаў, дык такога не было. А вось калі ён рысаваў, дык збіраліся ўсе. А там былі не проста хлопчыкі нейкія, а будучая эліта савецкага мастацтва. І аўтарытэт Алега Вікенцэвіча ў гэтым асяроддзі быў вельмі высокім... А не скончыў Луцэвіч інстытут з-за свайго характара. Гэта асобная тэма, тут я не буду яе развіваць. Адно скажу, што адлічылі яго не за прафнепрыдатнасць, бо прафесіянал ён быў выдатны.

Луцэвіча з інстытута выгналі, і паехаў ён на радзіму. У яго тут сям'я, маці ягоная. У Маскве ж

Прастора і час

— Луцэвічу пашчасціла, што ён вучыўся на адным курсе з Дзмітрыем Жылінскім. Бо Дзмітрый Жылінскі — гэта ўся маскоўская элітарная культура: і Чарнышоў, і Фаворскі, і Корын. І вось Жылінскі прывёў у інстытуцкую майстэрню Паўла Корына. Так, Луцэвіч вучыўся ў Паўла Корына, а потым перайшоў на Фаворскага і ўсіх іншых адмаўляў. Я памятаю ягоны апоўяд пра Корына, як той маляваў. Корын хацеў паправіць студэнту работу. Ён падыйшоў, паглядзеў, а ў таго — палітра брудная... Не, кажа Корын, я не змагу вам зараз дапамагчы, лепей заўтра. Назаўтра Корын прыйшоў. Найперш — ён

Дакрануцца алоўкам да прасторы...

"Сутнасць мастацтва ён растлумачыў за адну гадзіну"

Ігар Бархаткоў (злева) і Алег Луцэвіч.

кенцэвіча, лічыцца вяршыняй педагогікі Луцэвіча. Просты хлопчык аднекуль з Палесся. Прыехаў сюды без капейкі грошай. У яго ніколі не было сродкаў ні на аловак, ні на сцірку, ні на аркуш паперы... Але ён на другім курсе вучылішча маляваў так, як у Беларусі не маляваў ніхто. У тым ліку і нашы тагачасныя мэтры, да якіх я стаўлюся з вялікай павагай. Потым той хлопец памёр праз свае шкодныя звычкі. Але гэта легенда была: ягоныя малюнкi — на вагу золата. Шкада, што яны недзе згубіліся ў інтэрнаце. Але штосьці засталася. Некалькі малюнкаў у Луцэвіча захавалася, некалькі ў мяне. Мы на выстаўкі хадзілі студэнцкай спецыяльна паглядзець Мажарава. Ён дума-трыма ўдарамі ствараў гэтую прастору, калі, напрыклад, маляваў алею.

Дык вось Луцэвіч быў такім настаўнікам, які мог з якога заўгодна чалавека зрабіць майстра. Былі такія, што супраціўляліся ягоным настаўніцкім высілкам, як тая ж Зоя Літвінава, што часта з ім спрачалася. Але ён умеў растлумачыць, пераканаць, падаць свае думкі ў дасціпнай, зразумелай форме. І, галоўнае, ён не распыляўся на дробязі і гаварыў пра сутнасцае.

Ашбэ ці Холашы?

— Пасля навучання ў Луцэвіча я паступіў у інстытут, і мне было даволі цяжка прызвычаіцца да таго, як там выкладаўся малюнак. Мне гэта падавалася гульнёй у манеру.

звыкла маляваў ў стылі Луцэвіча. А там, гляджу, нават такія мастакі як добра вядомы ў 1950-х — 1980-х гадах жывапісец, народны мастак СССР Вячаслаў Загонэк, маюць натуру, як у іх акадэміях і інстытутах вучылі — праводзяць "цэнтральную лінію", шчыруюць над фрагментамі, а цэльнасці не атрымліваецца. Вось я і кажу Загонэку: "Вы кепска малюеце". А ён, вельмі інтэлігентны чалавек, без усялякай крыўды зацікаўлена пытаецца: "Ігар, а як трэба? Раскажыце". Я і раскажаў тое, чаму ў Луцэвіча навучыўся. А Загонэк мне і кажа: "Вы шчаслівы чалавек, што ў вас такі настаўнік. У вас самы лепшы педагог, якіх ведаю. Тое, што вы кажаце, нам ніхто не гаварыў. Гэта вельмі цікава".

Масква: 1945 — 1947

— Луцэвіч быў не проста мне настаўнікам, але і сябрам нашай сям'і: мой бацька з ім вучыўся. Тата працаваў мастаком у Музеі Вялікай Айчыннай вайны і браў замовы на партрэты, на мастацкае афармленне. І вось прыйшоў у музей малады Луцэвіч, пазнаёміліся. Ён быў вельмі натхнёны, таму што два курсы Віцебскага тэхнікума скончыў, з братамі Ткачовымі там вучыўся, яны яго лічылі самым таленавітым.

А калі бацька паехаў паступаць у Сурыкаўскі, дык і Луцэвіч на год пазней за ім выправіўся. І яны сябравалі пэўны час там. Бацька (а ён, просты вясковы чалавек, ніколі ні-

■ Луцэвіч быў такім настаўнікам, які мог з якога заўгодна чалавека зрабіць майстра... Ён умеў растлумачыць, пераканаць, падаць свае думкі ў дасціпнай, зразумелай форме. І, галоўнае, ён не распыляўся на дробязі і гаварыў пра сутнасцае.

яму не было чаго рабіць, бо там не было ні кватэры, ні працы. Есці не было чаго. Усе гісторыі майго таты з Луцэвічам тае пары пра тое, як яны бегалі па ўсёй Маскве, шукалі, дзе хоць якую шылду зрабіць. А самыя лепшыя ўражанні — гэта як яны ўладкаваліся на колькі дзён падхалтурчыць на мясакамбінаце імя Мікаяна, і як яны там елі каўбасы. І так хацелася хлеба з'есці... Луцэвіч, дарэчы, летась мне распавядаў: "Калі я галадаў, мяне ратавала тое, што я пачынаў думаць пра свае кампазіцыі. Ад гэтых думак голад сыходзіў". Гэта галодныя пастыяныя гады.

Каб ён скончыў інстытут, дык з часам мог бы выкладаць у нашым тэатральна-мастацкім. А паколькі ў яго была няскончаная вышэйшая адукацыя, дык ён стаў выкладчыкам вучылішча.

быў у беласнежнай кашулі, у шыкоўным дарагім касцюме. Кашуля была з запанкамі. І ён прынёс палітру... Гэта быў цуд, кажа Луцэвіч, лакаваная, такая прыгожая, шыкоўная гладкая палітра. Фарбачкі выдавіў акуратна, узяў каланковы пэндзаль і пачаў на студэнцкай рабоце пісаць вока. І ён пісаў вока з такой напругай! Тры гадзіны пісаў. Пот на твары, засяроджанасць выключна на гэтым. Ні на што ўвагу не адцягваў. Пісаў і пісаў. І гэта было такое вока, што мы потым пайшлі ў Трацякоўку і такога вока не знайшлі.

Калі Луцэвіч стаў выкладаць у Мінску, у яго з'явілася нейкая група вучняў. Яны вучыліся ў яго тры-чатыры гады. Я ж быў вучнем прыходзячым. Вольным слухачом, так бы мовіць. Яны былі вельмі таленавітыя, яны пісалі прасторава, але прабіцца ў інстытут ім было даволі цяжка. Мажараву, напрыклад, па малюнку на ўступным іспыце паставілі двойку. А самым любімым мастаком для Луцэвіча была Літвінава. Ён лічыў, што гэта вось тое, што сёння ў мастацтве патрэбна. Алег Вікенцэвіч разумеў прастору не натуралістычна, не як выяўленчую ілюзію, але ў суладдзі з часам. Як чынік быцця, я так сказаў бы.

Замест P.S.

— У матэрыяльным сэнсе ад яго як ад мастака не засталася нічога. Па-першае, не засталася ягоных работ, бо ён іх знішчыў. Спаліў. Іх было няшмат, але і іх не стала. Гэта былі вартыя рэчы, але, ўласна кажучы, — былі ўрыўкі, фрагменты... Ён мне казаў: "Ай, Ігар, я сябе прысвяціў выкладанню. Пішу — проста каб быць у форме". Сказаў літаральна са слязамі.

Ён жыў мастацтвам і ўсталёўваў для сваіх вучняў вельмі высокую планку. І гэта дало тым, у чаго была сіла волі, магчымаць чагосьці ў жыцці дамагчыся. Сам жа ён кар'еры не зрабіў. Яго, так бы мовіць, нікуды ніколі, і ён — ніколі нідзе. Бо мог быць рэзкім, жорсткім, калі справа датычыла ацэнкі мастацкай рэчы. Пакутваў чалавек праз свой характар.

Галоўнае тое, што ў яго была сістэма. Страта ў тым, што дагэтуль няма сапраўднага асэнсавання і шырокага практычнага выкарыстання сістэмы Луцэвіча. Можа яшчэ час не надыйшоў?..

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.". (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — да 2 лістапада.)
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выстаўкі:

- Выстаўка **"Беларускі іканастас"** (творы ікананісіі і драўлянай пластыкі кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і Музея старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі) — да 27 верасня.
- Выстаўка **"Муж, мужчына, воін"** (ікананіс кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава) — да 27 верасня.
- Выстаўка **"Плынь часу"** (творы мастакоў Беларусі, юбіляраў 2015 года) у рамках праекта "Нашы калекцыі" — да 27 верасня.
- Выстаўка **"Ад рэалізму да імпрэсіянізму"** (жывапіс XIX — XX стст. са збору Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі) — да 11 студзеня.

- Выстаўка **"Зорны шлях"** Мікалоюса Чурлэніса — да 18 кастрычніка.
- Выстаўка твораў **Адама Глобуса** (Вячаслава Адамчыка) — да 13 кастрычніка.
- Выстаўка **"Залатое стагоддзе ткацтва. Кунштэавыя паявы і партрэты шляхты"** са збору Нацыянальнага мастацкага музея М.К. Чурлэніса (Каўнас) — з 2 кастрычніка да 4 снежня.

Арт-кафэ:

- Арт-праект Усевалада Швайбы **"Тканыны думак"** — да 27 верасня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І-й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
  - "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
  - "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выстаўка:**
- **"Парок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ
МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
  - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
  - "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
  - "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."
- Выстаўкі:**
- Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.
  - Выстаўка **Акадэміі акварэляў і прыгожых мастацтваў Сяргея Андрыякі** (Масква) — да 11 кастрычніка.
  - Выстаўка **"Рэтраспектыва 1965 — 2014"** з фонда Ісмаіла Ахметавы па развіцці адукацыі і падтрымцы культуры (Расія) — да 15 лістапада.
  - Выстаўка **"Захавальнікі старой веры"** (мастацкая спадчына стараабраднікаў) — да 15 лістапада.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці,
31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскай канцы XIX — на пачатку XX стст."
  - "І З'езд РСДРП у асобах".
  - "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
  - "Гісторыя Дома-музея І З'езда РСДРП".
- Выстаўка:**
- **"1960... Мода і стыль"** (арыгінальнае адзенне і аксэсуары 1960-х гадоў) — да 31 кастрычніка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ
БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
  - "Сезонныя змены".
  - "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
  - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
  - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
  - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстаўка:**
- **"Джунглі за шклом"** — да 6 сакавіка 2016 года.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.

- Выстаўка **"Муміі свету"** — да 17 студзеня 2016 года.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святловова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыі:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
- Выстаўка:**
- **"Жыццё ў казках"**, прымеркаваная да 80-годдзя патрыярха беларускай анімацыі, кінааператара Юрыя Мільтнера — да 4 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ
КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
  - "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."
  - "Беларуская музычная культура XX ст."
  - "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстаўка:**
- Выстаўка **"Сакрэты тэатральнай грымёркі"**.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА
ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская,
14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Майстар-класы:**
- **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

- Выстаўка **"Захавальнікі старой веры"** (мастацкая спадчына стараабраднікаў) — да 22 лістапада.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка-праект **"Паспець паказаць..." Класіка ваеннай фатаграфіі. 1941 — 1945"** — да 15 лістапада.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-
ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;
+ 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Talking Machine"** — да 4 кастрычніка.

Галерэя памяшкання сектара экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

- Выстаўка **"Фарбы пленэру"** — да 26 лістапада.

Слуцкая брама

- Выстаўка **"Археалагічная спадчына Нясвіжа"** — да 30 верасня.

Ратуша

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Баявыя нагалоўі (шлемы) засцерагальнага ўзбраення і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст. (Рэканструкцыя)"** — да 30 верасня.

- Выстаўка ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна Максіма Мірнага **"Мірныя трафеі"** — да 31 кастрычніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

- Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.

Акцыі:

- **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музей).
  - Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
  - Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- Выстаўка:**
- Выстаўка **"На ўлонні прыроды такія прыгоды"**, прымеркаваная да 80-годдзя выхаду ў свет паэмы Якуба Коласа "Міхасёвы прыгоды"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

- Інтэрактыўны музейны праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўкі:

- Міжнародны выставачны праект: творы заслужанага дзеяча мастацтваў Літвы Пётры Сергіевіча **"Сын роднага краю"** — да 15 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА
МІНСКА

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі
горада МінскаГАРДСКАЯ МАСТАЦКАЯ
ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ
Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск губернскай шляхецкай побыт"**.
  - **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- Выстаўка:**
- Арт-праект Віктара Альшэўскага **"Мой Мінск. Сімвалы прасторы і часу"** — да 11 кастрычніка.
  - Выстаўка архітэктара Ігара Есьмана **"Мая творчасць"** — да 11 кастрычніка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

анёл з чорнымі крыламі"

Д.Балька.

- **1 кастрычніка** — **"VASEN-EXTASEN"** тэатра танца "КАРАКУЛІ". Пачатак а 17-й і 21-й.

- **2** — **"Адамавы жарты"** С.Навуменка.

- **3** — **"Мабыць?"** Д.Багаслаўскага, А.Марчанкі і трупы тэатра. Пачатак а 20-й.

БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

Гастролі Святлоўскага
акадэмічнага тэатра музычнай

Выстаўка:

- Выстаўка **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і
Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Виртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
Тэл.: 285 18 86.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных строяў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА
СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА
КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы
і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

ВЫСТАВАЧНЫЯ ЗАЛЫ МУЗЕЯ
ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, ул. Герцана, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Арт-праект **"Акт здачы"** (групавая выстаўка манументальнай секцыі БСМ).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Экспазіцыі:

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Чырвоная гасцёўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"** (міні-выстаўка **"Эпоха гігантаў: знаходкі мегалацэроса ў Гомелі"**).
- **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
- **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
- **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны")
- **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
- **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапісныя і старадрукаваныя кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
- **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.
- Выстаўка жывапісу і графікі **Сяргея Радчанкі** — да 11 кастрычніка.
- Выстаўка **"Мадэрн — эпоха жаночасці"** (сапраўдныя строі і аксэсуары другой пал. XIX — пач. XX стст. са збору Музея гісторыі моды Марыны Івановай (Kiey)) — да 15 лістапада.

Камедыі (Екацярынбург):

- **26, 27** — **"Котка"** У.Баскіна. Пачатак аб 11-й.
- **26** — **"Цётка Чарлі"** А.Фельцмана. Пачатак а 19-й.
- **27** — **"Герцагіня з Чыкага"** І.Кальмана. Пачатак а 19-й.
- **28** — **"Графіня Марыца"** І.Кальмана. Пачатак а 19-й.
- **29** — **"Парк савецкага перыяду"**.
- **30 верасня**— **Гала-канцэрт** (завяршэнне гастролей Святлоўскай мюзкамеды).
- **1 кастрычніка** — **"Мая чароўная лэдзі"** Ф.Лоу.
- **2** — **"Цыганскі барон"** І.Штрауса.
- **3** — **"Бураціна.ВУ"**

- Выстаўка традыцыйных нацыянальных кітайскіх строяў, жывапісу, рэчаў дэкаратыўна-прыкладнай творчасці — **"Зямля Паднябёсная"**.

Вежа палаца
Экспазіцыя:

- **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

Выстаўкі:

- **"Кнігі, якія ведаюць усё"** (энцыклапедычныя выданні XIX — XX стст. з аддзела рэдкай кнігі Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя У.І. Леніна) — да 28 верасня.
- Мастацка-адукацыйны праект, прысвечаны творчасці гомельскіх мастакоў **"Край родны, назаўжды любімы"** з фондаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля — да 31 снежня.

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыі:

- **"Свет зьяроў Гомельшчыны"**.
- Выстаўка:**
- Выстаўка **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад

- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

- Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.

Выстаўкі:

- **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
- **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
- Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
- Выстаўка з прыватнага збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
- Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Музейна-вобразная зала **"Як жылі**